



LIFE-IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002)
Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των
περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων και
των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα

Έκθεση τεκμηρίωσης

Καθορισμός Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives)
για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού
ενδιαφέροντος

Παραδοτέο Δράσης C.7

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
Ιούλιος 2022





Εδώ Ζούμε
Natura 2000



Με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος LIFE
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου

Έκδοση	Ημερομηνία	Σημειώσεις - τροποποιήσεις
1	Φεβρουάριος 2021	1 ^η έκδοση – επικαιροποίηση στόχων διατήρησης σε Εθνικό επίπεδο
2	Ιούλιος 2022	2 ^η έκδοση – επικαιροποίηση στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ)

Προτεινόμενη βιβλιογραφική αναφορά:

Καβαδιά Α, Μαρκαντωνάτου Β, Κουτσοβούλου Κ, Δημόπουλος Π, Μητσόπουλος Ι, Παράβας Β (2022). Έκθεση τεκμηρίωσης για τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο Δράσης C.7. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Αθήνα, 27 σελ. & V Παραρτήματα.

Suggested citation:

Kavvadia A, Markantonatou V, Koutsovoulou K, Dimopoulos P, Mitsopoulos I, Paravas V (2022). Report for setting Conservation Objectives for the natural habitats and species of Community interest. LIFE-IP 4 NATURA: Integrated Actions for the Conservation and Management of NATURA 2000 Sites, Species, Habitats and Ecosystems in Greece (LIFE16 IPE/GR/000002). Deliverable of Action C.7. Ministry of Environment and Energy, pp. 27 & V Annexes.

Υπεύθυνος εταίρος της δράσης: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Στη δράση συμμετέχουν οι ομάδες έργου των εταιρών:

- Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής
- Πανεπιστήμιο Πατρών
- Πράσινο Ταμείο

Η παρούσα έκδοση εκφράζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών της. Ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός για το Κλίμα, τις Υποδομές και το Περιβάλλον (CINEA) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρουν καμία ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα.



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	ii
Summary	iii
1 Ο όρος «Στόχοι διατήρησης» στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.....	1
2 Καθορισμός στόχων διατήρησης.....	3
3 Κατευθυντήριες γραμμές / συστάσεις για τον καθορισμό των στόχων διατήρησης.....	5
4 Πρόταση και σύνταξη «Στόχων Διατήρησης».....	7
4.1 Πρόταση και σύνταξη «Στόχων Διατήρησης» στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA	7
4.2 Καθορισμός Στόχων Διατήρησης σε εθνικό επίπεδο	10
4.3 Καθορισμός Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής ΕΖΔ-ΤΚΣ.....	20
4.3.1 Πρώτος κύκλος εργασιών επικαιροποίησης Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο	
περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ).....	20
4.3.2 Δεύτερος κύκλος εργασιών επικαιροποίησης Στόχων Διατήρησης σε	
επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ)	22
Παράρτημα Ι – Παραδοτέα επικαιροποίησης στόχων διατήρησης σε εθνικό επίπεδο και σε	
επίπεδο περιοχής κατά τον 1 ^ο κύκλο εργασιών	28
Παράρτημα ΙΙ – Θεσμοθέτηση Εθνικών Στόχων Διατήρησης για τους φυσικούς τύπους	
οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος.....	30
Παράρτημα ΙΙΙ - Παράμετροι και Μονάδες για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων του	
Παραρτήματος Ι και των ειδών του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.....	31
Παράρτημα ΙV – Παραδοτέα επικαιροποίησης στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής	
κατά τον 2 ^ο κύκλο εργασιών	61
Παράρτημα V – Σχέδιο Υπουργικής Απόφασης για τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης σε	
επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) τους δικτύου Natura 2000	63





ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σύμφωνα με την Οδηγία για τους Οικοτόπους (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) ο στόχος διατήρησης είναι ο καθορισμός του συνολικού στόχου για τα είδη και/ή για τους τύπους οικοτόπων, για τα οποία έχει οριστεί μια περιοχή («τόπος») που θα συνεισφέρει στη διατήρηση ή στην επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης (ΙΚΔ) των σχετικών οικοτόπων και ειδών, σε εθνικό, βιογεωγραφικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, ο γενικός στόχος της επίτευξης ΙΚΔ για όλα τα είδη και τους τύπους οικοτόπων που παρατίθενται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας για τους οικοτόπους πρέπει να μεταφραστεί σε στόχους διατήρησης σε επίπεδο μιας συγκεκριμένης περιοχής που καθορίζουν την προϋπόθεση προς επίτευξη από τα είδη και τους τύπους οικοτόπων εντός των αντίστοιχων περιοχών, ώστε να μεγιστοποιηθεί η συμβολή των περιοχών στην επίτευξη ΙΚΔ, σε εθνικό, βιογεωγραφικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στο πλαίσιο της Δράσης C.7 του έργου LIFE-IP 4 NATURA καθορίστηκαν ποσοτικοί στόχοι διατήρησης σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο Ειδικών Ζωνών Διατήρησης (ΕΖΔ) και Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) για τους τύπους οικοτόπων και είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος που απαντώνται στην Ελληνική επικράτεια με στόχο τη διασφάλιση ή/και επίτευξη της ΙΚΔ. Για τον σκοπό αυτό λήφθηκαν υπόψη οι κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πληθώρα βιβλιογραφίας, παραδείγματα από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, και συστάσεις που διατυπώθηκαν σε επικοινωνία με την Επιτροπή το 2021 στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA. Σημαντικός αριθμός ειδικών επιστημόνων συνέβαλε στην ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης μεθοδολογικής προσέγγισης και τον καθορισμό των στόχων διατήρησης που στηρίχθηκαν στην πλέον επικαιροποιημένη γνώση.

Παρόλη τη σημαντική προσπάθεια που έγινε στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντική έλλειψη δεδομένων και κενά γνώσης που καθιστούν αδύνατο τον καθορισμό στόχων διατήρησης τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ) για όλους τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος. Η πρόταση στόχων διατήρησης σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο περιοχών θα πρέπει να συνεχιστεί στο επόμενο έργο της Εποπτείας, κατά το οποίο θα πρέπει να καλυφθούν τα κενά γνώσης και να επικαιροποιηθούν οι στόχοι διατήρησης.





SUMMARY

According to the Habitats Directive (Council Directive 92/43/EEC) a conservation objective is the specification of the overall target for the species and/or habitat types for which a site is designated in order for it to contribute to maintaining or reaching favourable conservation status (FCS) of the habitats and species concerned, at the national, the biogeographical or the European level. However, the general objective of achieving FCS for all species and Habitat types listed in Annexes I and II of the Habitats Directive needs to be translated into site-level conservation objectives which define the condition to be achieved by species and habitat types within the respective sites in order to maximise the contribution of the sites to achieving FCS at the national, biogeographical or European level.

In the framework of Action C.7 of the project LIFE-IP 4 NATURA conservation objectives were set at national and site (Special Areas of Conservations - SACs and Sites of Community Importance - SCIs) level for the habitat types and species of Community interest that are present in Greece, aiming to maintain or/and achieve FCS. For the setting of conservation objectives, EU guidelines and recommendations, relevant literature, examples from other EU member states and communication with the European Commission during 2021 under the project LIFE-IP 4 NATURA, were taken into consideration. Moreover, a significant number of experts was involved to develop an integrated methodological approach and the setting of conservation objectives based on the most updated information available.

Despite the significant effort made within the LIFE-IP 4 NATURA project, it was not possible to set conservation objectives at both national and site (SAC) level for all habitat types and species of Community interest, due to the existing lack of data available and gaps in knowledge. Conservation objectives should be updated and knowledge gaps should be covered at both national and site level in the next national monitoring program.





ΕΔΩ ΖΟΥΜΕ
Natura 2000

1 Ο ΟΡΟΣ «ΣΤΟΧΟΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ» ΣΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 92/43/ΕΟΚ

Ο όρος «στόχοι διατήρησης» αναφέρεται τόσο στο προοίμιο όσο και στα επιμέρους άρθρα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Η ανάγκη για την ύπαρξη στόχων διατήρησης για τα είδη και τους τύπους οικοτόπων υπογραμμίζεται στα άρθρα 4.4 και 6.1 της Οδηγίας, και είναι σχετική με το περιεχόμενο του άρθρου 8.2. Η σημαντικότητα θέσπισης στόχων αναφέρεται επίσης και στο άρθρο 6.3.

Συγκεκριμένα στο προοίμιο αναφέρεται:

«...σε κάθε χαρακτηρισμένη ζώνη, θα πρέπει να εφαρμόζονται τα αναγκαία μέτρα σε σχέση με τους στόχους διατήρησης που έχουν οριστεί»

«... κάθε σχέδιο ή πρόγραμμα που ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά τους στόχους διατήρησης ενός τόπου που έχει χαρακτηριστεί ή θα χαρακτηριστεί στο μέλλον πρέπει να υπόκειται στην κατάλληλη εκτίμηση»

Σύμφωνα με το άρθρο 4 (4) της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ «Όταν ένας τόπος κοινοτικής σημασίας, υπ' αυτή του την ιδιότητα, επιλέχθηκε δυνάμει της διαδικασίας της παραγράφου 2, το οικείο κράτος μέλος ορίζει τον εν λόγω τόπο ως ειδική ζώνη διατήρησης το ταχύτερο δυνατόν και, το αργότερο, μέσα σε μια εξαετία, καθορίζοντας τις προτεραιότητες σε συνάρτηση με τη σημασία των τόπων για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, ενός τύπου φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I ή ενός είδους του παραρτήματος II και για τη συνεκτικότητα του Natura 2000, καθώς και σε συνάρτηση με τους κινδύνους υποβάθμισης ή καταστροφής που επαπειλούν τους εν λόγω τόπους».

Σε ό,τι αφορά τα μέτρα διατήρησης, στο άρθρο 6.1 αναφέρεται ότι «Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης που ενδεχομένως συνεπάγονται ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις **οικολογικές απαιτήσεις** των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I και των ειδών του παραρτήματος II, τα οποία απαντώνται στους τόπους».

Επίσης, στο άρθρο 6.1 αναφέρεται ότι «Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν οριστεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους **στόχους** της παρούσας οδηγίας».

Και στο άρθρο 6.3 ότι «Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των **στόχων διατήρησής του...**» (Το εν λόγω άρθρο βρίσκεται εφαρμογή και στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), βλ. αρ. 7 Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ).

Στο άρθρο 8.2 αναφέρεται ότι «Σε συμφωνία με τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, η Επιτροπή προσδιορίζει, όσον αφορά τους τόπους κοινοτικής σημασίας για τους οποίους ζητείται





συγχρηματοδότηση, τα απαραίτητα για τη διατήρηση ή επαναφορά σε ικανοποιητική κατάσταση προστασίας των τύπων φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας και ειδών προτεραιότητας στους οικείους τόπους, καθώς και το συνολικό κόστος που συνεπάγονται τα μέτρα αυτά».

Οι παραπάνω αναφορές της Οδηγίας υποδηλώνουν την ανάγκη για τον καθορισμό στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής Natura 2000 (site). Η ύπαρξη των στόχων διατήρησης είναι αναγκαία για την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης και προσδιορισμό κατάλληλων μέτρων, καθώς και για την εκτίμηση των επιπτώσεων/ πιθανών εκδοχών από σχέδια και προγράμματα που εφαρμόζονται σε μία περιοχή¹.

¹ Κοτζαγεώργης Γ., Μαντζαβέλας Α., Χατζηχαραλάμπους Ε., Δεφίγγου Μ., Γιουτλάκης Μ., Παπαγρηγορίου Σ., Αλεξανδρίδου Ε. (Συντονιστές έκδοσης), 2015, «Παραδοτέο Γ12. Επικαιροποιημένη πρόταση περιφερειακών και εθνικών στόχων διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών κοινοτικής σημασίας». ΥΠΕΡΕΝ, Αθήνα, ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ENVECO Α.Ε. – ΟΜΙΚΡΟΝ Α.Ε. – ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ – ΦΥΣΕΛΙΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, και ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΕΚΒΥ, 60 σελ.



2 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΧΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

Στο άρθρο 1 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ ορίζεται ότι για τους σκοπούς της Οδηγίας ως «**διατήρηση**» νοείται ένα σύνολο μέτρων που απαιτούνται για να διατηρηθούν ή αποκατασταθούν οι φυσικοί οικοτόποι και οι πληθυσμοί ειδών αγρίας χλωρίδας και πανίδας σε ικανοποιητική κατάσταση...».

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 2, ο γενικός σκοπός της Οδηγίας για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, είναι να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας. Σκοπός των μέτρων που λαμβάνονται δυνάμει της οδηγίας είναι να διασφαλιστεί ότι για τα είδη και τους τύπους οικοτόπων που καλύπτονται επιτυγχάνεται «ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης», δηλαδή ότι εξασφαλίζεται η μακροπρόθεσμη επιβίωσή τους σε ολόκληρη την περιοχή της φυσικής κατανομής τους εντός της ΕΕ.

Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι κάθε τόπος συμβάλλει στην **επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης (ΙΚΔ)**, ο γενικός αυτός στόχος **μπορεί να καθοριστεί και να επιτευχθεί μόνο στο επίπεδο της περιοχής φυσικής κατανομής ενός είδους ή τύπου οικοτόπου** [βλ. άρθρο 1 στοιχεία ε) και θ) της οδηγίας]. Επομένως, ένας ευρύς στόχος διατήρησης που αποσκοπεί στην επίτευξη ΙΚΔ μπορεί να εξετάζεται μόνο στο κατάλληλο επίπεδο, όπως για παράδειγμα στο εθνικό, το βιογεωγραφικό ή το ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, **ο γενικός στόχος της επίτευξης ΙΚΔ** για όλους τους τύπους οικοτόπων και τα είδη που παρατίθενται στα παραρτήματα I και II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ **πρέπει να μεταφραστεί σε στόχους διατήρησης σε επίπεδο τόπου (εφεξής «περιοχή»)**.

Είναι σημαντικό να γίνεται διάκριση μεταξύ των στόχων διατήρησης των επιμέρους τόπων και του συνολικού στόχου επίτευξης ΙΚΔ.

Οι **στόχοι διατήρησης σε επίπεδο περιοχής** είναι μια δέσμη καθορισμένων στόχων που πρέπει να επιτευχθούν σε μια περιοχή προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η περιοχή θα συμβάλλει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην επίτευξη ΙΚΔ στο κατάλληλο επίπεδο (λαμβανομένης υπόψη της περιοχής φυσικής κατανομής των αντίστοιχων ειδών ή τύπων οικοτόπων).

Η κατάσταση που θα συνιστούσε ΙΚΔ ενός τύπου οικοτόπου ή ενός είδους σε εθνικό ή βιογεωγραφικό επίπεδο πρέπει να καθορίζεται από τα κράτη μέλη με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο και με βάση τα βέλτιστα διαθέσιμα δεδομένα και πληροφορίες μεταξύ άλλων, μέσω του καθορισμού των λεγόμενων τιμών αναφοράς για την ΙΚΔ. Οι τιμές αναφοράς για την ΙΚΔ θα πρέπει να καθορίζονται ποσοτικά και στη συνέχεια να δημιουργήσουν το πλαίσιο για τον καθορισμό στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής, προκειμένου να καθοριστεί η συγκεκριμένη συμβολή που αναμένεται να έχει κάθε περιοχή στον γενικό στόχο. Οι ποσοτικοί αυτοί στόχοι μπορούν να συμπληρώνονται από ποιοτικούς στόχους, π.χ. περιγραφή της καλής κατάστασης ενός τύπου οικοτόπου ή μιας δομής ενός πληθυσμού.

Στόχοι διατήρησης σε επίπεδο περιοχής θα πρέπει να θεσπίζονται όχι μόνο για τις ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ) δυνάμει της Οδηγίας για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, αλλά και για τις ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) δυνάμει της Οδηγίας περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (2009/147/ΕΚ) με σκοπό την εκπλήρωση των απαιτήσεων που καθορίζονται στα άρθρα 2 και 3 και στο άρθρο 4 παράγραφοι 1, 2 και 4 της εν λόγω οδηγίας.

Καταρχάς, στόχοι διατήρησης σε επίπεδο περιοχής θα πρέπει να καθορίζονται για όλα τα είδη και τους τύπους οικοτόπων ενωσιακού ενδιαφέροντος βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, καθώς και για τα είδη πτηνών του παραρτήματος Ι της Οδηγίας για τα πτηνά ή τα αποδημητικά είδη πτηνών με τακτική έλευση, τα οποία έχουν σημαντική παρουσία στην περιοχή. Ωστόσο, δεν είναι απαραίτητος ο καθορισμός ειδικών στόχων διατήρησης ή μέτρων διατήρησης για είδη ή τύπους οικοτόπων των οποίων η παρουσία στην περιοχή δεν είναι σημαντική σύμφωνα με το Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων (ΤΕΔ) του Natura 2000.

Οι στόχοι διατήρησης σε επίπεδο περιοχής θα πρέπει να βασίζονται στις οικολογικές απαιτήσεις αυτών των τύπων φυσικών οικοτόπων και ειδών που απαντώνται στη συγκεκριμένη περιοχή και θα πρέπει να καθορίζουν την επιθυμητή κατάσταση διατήρησης στην περιοχή αυτή. Θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τη σημασία της περιοχής για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση των τύπων οικοτόπων και των ειδών που απαντώνται στην περιοχή, καθώς και για τη συνοχή του δικτύου περιοχών Natura 2000. Επιπλέον, θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις απειλές υποβάθμισης ή καταστροφής στις οποίες είναι εκτεθειμένοι οι οικότοποι και τα είδη που απαντώνται στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένων και των απειλών που οφείλονται στην κλιματική αλλαγή.

Οι στόχοι διατήρησης σε επίπεδο περιοχής θα πρέπει να καθορίζουν την επιθυμητή κατάσταση διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων που απαντώνται στην περιοχή, ώστε να μεγιστοποιείται η συμβολή τους στην επίτευξη ΙΚΔ στο κατάλληλο επίπεδο. Ενίοτε, οι στόχοι αυτοί μπορούν να ορίζονται ως δέσμη στόχων που πρέπει να επιτευχθούν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος. Οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να καθορίζονται σε συνάρτηση με την εκτίμηση διατήρησης κάθε είδους και τύπου οικοτόπου που απαντάται στην περιοχή, όπως καταγράφεται στο ΤΕΔ.

Οι στόχοι διατήρησης μπορούν να αντικατοπτρίζουν τις προτεραιότητες εντός μιας περιοχής. Τέλος, είναι σημαντικό να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ των στόχων και των μέτρων. Για παράδειγμα, οι στόχοι διατήρησης αναμένεται να παραμένουν αρκετά σταθεροί με την πάροδο του χρόνου – πράγματι, στις περισσότερες περιπτώσεις αυτοί πρέπει να είναι μακροπρόθεσμοι στόχοι. Ωστόσο, τα μέτρα διατήρησης είναι οι πραγματικοί μηχανισμοί και οι δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν σε μια περιοχή Natura 2000 και απαιτούνται για την επίτευξη αυτών των στόχων. Τα μέτρα διατήρησης είναι πιθανό να αλλάξουν, μεταξύ άλλων λόγω των μεταβαλλόμενων μορφών απειλών σε τόπους, και φυσικά λόγω των ενδεχομένως θετικών επιδράσεων των μέτρων διατήρησης που έχουν ήδη ληφθεί.

Αφού οριστούν οι στόχοι διατήρησης για μια περιοχή Natura 2000, υπάρχουν κάποια περιθώρια ευελιξίας για τον καθορισμό και τη θέσπιση των μέτρων διατήρησης. Μπορούν να εξεταστούν διάφορες δυνατότητες (επιλογή μεταξύ διοικητικών, συμβατικών ή κανονιστικών μέτρων), στο πλαίσιο των οποίων λαμβάνονται υπόψη άλλες κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες που εκτελούνται στις περιοχές².

² Ανακοίνωση της Επιτροπής C(2018) 7621 final, Βρυξέλλες, 21.11.2018
Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 – Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1548663172672&uri=CELEX:52019XC0125\(07\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1548663172672&uri=CELEX:52019XC0125(07))



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

3 ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ / ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ

Οι στόχοι διατήρησης θα πρέπει να δηλώνουν ότι αποσκοπούν στην επίτευξη της Ικανοποιητικής Κατάστασης Διατήρησης ή στην διασφάλιση της Ικανοποιητικής Κατάστασης Διατήρησης ενός τύπου οικοτόπου ή ενός είδους.

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής³ οι στόχοι διατήρησης των τόπων Natura 2000 πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο σαφείς και ακριβείς και να επιτρέπουν την εφαρμογή επιχειρησιακών μέτρων διατήρησης στην πράξη. Πρέπει να προσδιοριστούν με συγκεκριμένους όρους και, στο μέτρο του δυνατού, να είναι ποσοτικοποιήσιμοι σε αριθμό και/ή σε μέγεθος. Με άλλα λόγια, ο καθορισμός των στόχων διατήρησης σε επίπεδο τόπου δεν πρέπει να είναι διφορούμενος, αόριστος στη διατύπωσή του, μη επαληθεύσιμος ή να συνεπάγεται ασαφείς ευθύνες όσον αφορά την αντίστοιχη θέσπιση ειδικών μέτρων διατήρησης.

Τα παρακάτω κριτήρια των στόχων διατήρησης ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν στον καθορισμό στόχων^{3,4}:

- **να είναι ειδικοί σε επίπεδο χαρακτηριστικού** - να προσεγγίζουν με σαφήνεια συγκεκριμένους τύπους οικοτόπων ή είδη εντός της περιοχής,
- **να είναι ειδικοί σε επίπεδο επιδιωκόμενης κατάστασης («επιθυμητή κατάσταση»)** - να προσδιορίζουν σαφώς της κατάσταση που πρέπει να επιτευχθεί για τα είδη και τους τύπους οικοτόπων εντός μιας περιοχής,
- **να ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις** των φυσικών τύπων οικοτόπων και των ειδών των παραρτημάτων I και II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αντίστοιχα, που απαντώνται στις περιοχές αυτές,
- **να αντικατοπτρίζουν τη σημασία της περιοχής** για τη «διατήρηση» ή την «αποκατάσταση» («επίτευξη») σε ΙΚΔ των τύπων οικοτόπων και των ειδών που απαντώνται στη συγκεκριμένη περιοχή, καθώς και τη σημασία της για τη συνοχή του δικτύου Natura 2000.
- **να είναι περιεκτικοί** - να καλύπτουν όλα τα είδη και τους τύπους οικοτόπων ενωσιακού ενδιαφέροντος της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που έχουν σημαντική παρουσία σε μια περιοχή, όπως προσδιορίζονται στο Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων της εκάστοτε περιοχής. Τα στοιχεία και οι στόχοι θα πρέπει να καλύπτουν τις ιδιότητες του χαρακτηριστικού ενδιαφέροντος που χρειάζονται για να περιγραφεί η κατάστασή του ως ικανοποιητική ή μη ικανοποιητική.

³ Σημείωμα Επιτροπής σχετικά με τον καθορισμό στόχων διατήρησης για τις περιοχές Natura 2000 του Νοεμβρίου 2012, που είναι διαθέσιμο στην διεύθυνση:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/commission_note2_EL.pdf

⁴ Πρακτικά συνάντησης σχετικά με τον ορισμό στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής, που διοργανώθηκε από την Ομάδα Εμπειρογνομώνων σχετικά με τις Οδηγία για τους Οικότοπους και την Οδηγία για τα Πουλιά ("NADEG"), και πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά στις 22 Μαρτίου 2021. Το αρχείο είναι διαθέσιμο στην διεύθυνση: <https://circabc.europa.eu/ui/group/fcb355ee-7434-4448-a53d-5dc5d1dac678/library/cb32e3be-382a-4f5a-8f6c-f4be899e7b59/details>





- **να είναι σαφείς** - να αναφέρονται σε ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό ενδιαφέροντος (είδος ή τύπο οικοτόπου) και να καθορίζονται οι όροι που απαιτούνται για την επίτευξη του στόχου διατήρησης·
- **να είναι ποσοτικοί και συνεπώς μετρήσιμοι και να μπορούν να περιληφθούν σε εκθέσεις** - να δίνουν τη δυνατότητα παρακολούθησης για να καθοριστεί εάν επιτυγχάνονται οι στόχοι και για τους σκοπούς του άρθρου 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Οι ποσοτικοί αυτοί στόχοι είναι δυνατόν να συμπληρώνονται και από ποιοτικούς στόχους, π.χ. την περιγραφή της καλής κατάστασης ενός τύπου οικοτόπου ή μιας δομής ενός πληθυσμού
- **να είναι ρεαλιστικοί** - να αναφέρονται σε ένα λογικό χρονικό πλαίσιο και μια λογική χρήση των πόρων
- **η προσέγγιση να είναι συνεπής** - η δομή των στόχων διατήρησης πρέπει να είναι, στο μέτρο του δυνατού, η ίδια σε όλους τους τόπους, και σε τόπους που υποστηρίζουν το ίδιο χαρακτηριστικό ενδιαφέροντος, και να χρησιμοποιούνται παρόμοια στοιχεία και στόχοι για την περιγραφή της ικανοποιητικής κατάστασης.





Εδώ Ζούμε
Natura 2000

4 ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΗ «ΣΤΟΧΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ»

4.1 Πρόταση και σύνταξη «Στόχων Διατήρησης» στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA

Στην Ελλάδα, η πρώτη προσπάθεια για τον καθορισμό στόχων διατήρησης για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος του Παραρτήματος I και II της Οδηγίας 93/43/ΕΟΚ αντίστοιχα, έγινε στο πλαίσιο του Έργου «Οριζόντιος τεχνικός και επιστημονικός συντονισμός των μελετών εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα και συνθετική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων»⁵. Ωστόσο τα αποτελέσματα της μελέτης «Παραδοτέο Γ12. Επικαιροποιημένη πρόταση περιφερειακών και εθνικών στόχων διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών κοινοτικής σημασίας» δεν θεσμοθετήθηκαν από το ΥΠΕΝ και δεν ενσωματώθηκαν στην Ελληνική νομοθεσία, όπως προβλέπει ο Ν.3937/2011 (60Α/31.03.2011) για την εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Κατόπιν, η προσέγγιση για την επικαιροποίηση των στόχων διατήρησης (ΣΔ) για όλες τις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) και τους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) των περιοχών του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000 στη χώρα συζητήθηκε και συμφωνήθηκε μεταξύ της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG Environment), η οποία είναι η αρμόδια υπηρεσία για την πολιτική της ΕΕ για το περιβάλλον, και του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ) κατά τη διάρκεια του διμερούς διαλόγου τους που έλαβε χώρα στην Αθήνα, τον Μάρτιο του 2019.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, τις απαιτήσεις της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και τις σχετικές κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁶ στη 2^η φάση (Δεκέμβριος, 2019) του έργου «LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για την διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα» εντάχθηκε η δράση C.7 για τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο ΕΖΔ και ΤΚΣ για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος I και τα είδη του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, για τα οποία υπάρχει επαρκής γνώση. Σύμφωνα με την πρόταση του έργου, το ΥΠΕΝ ορίστηκε υπεύθυνος εταίρος για την υλοποίηση της δράσης και τη θεσμοθέτηση των στόχων διατήρησης, ενώ το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Πράσινο Ταμείο ορίστηκαν υπεύθυνοι εταίροι για τη σύνταξη και την αξιολόγηση των στόχων διατήρησης για τύπους οικοτόπων, είδη ιχθυοπανίδας, θηλαστικών, ασπόνδυλων και για είδη χλωρίδας, αμφίβια και χερσαία ερπετά, θαλάσσια θηλαστικά/ερπετά, αντίστοιχα.

⁵ Κοτζαγεώργης Γ., Μαντζαβέλας Α., Χατζηχαράλαμπος Ε., Δεφίγγου Μ., Γιουτλάκης Μ., Παπαρηγορίου Σ., Αλεξανδρίδου Ε. (Συντονιστές έκδοσης), 2015, «Παραδοτέο Γ12. Επικαιροποιημένη πρόταση περιφερειακών και εθνικών στόχων διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών κοινοτικής σημασίας». ΥΠΕΡΕΝ, Αθήνα, ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΝΒΕΚΟ Α.Ε. – ΟΜΙΚΡΟΝ Α.Ε. – ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ – ΦΥΣΕΛΙΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, και ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΕΚΒΥ, 60 σελ.

⁶ Commission note on setting conservation objectives of Natura 2000 sites. European Commission, Doc. Hab.12-04/06, November 2012.

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/commission_note2_EN.pdf



Για τους σκοπούς της δράσης, ανατέθηκε από το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Πράσινο Ταμείο η εκπόνηση επιμέρους μελετών σε ειδικούς επιστήμονες. Η μεθοδολογία αξιολόγησης, επικαιροποίησης και καθορισμού στόχων διατήρησης και τα επιμέρους αντικείμενα των μελετών καθορίστηκαν λαμβάνοντας υπόψη τις προτάσεις και το σχολιασμό της Επιτροπής Φύση 2000 προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας τον Μάιο του 2018⁷ και τη διαθέσιμη βιβλιογραφία (κατευθύνσεις ΕΕ, επιστημονικά άρθρα, αποτελέσματα της 4ης εξαετούς έκθεσης του Άρθρου 17).

Επιμέρους αντικείμενα των μελετών ήταν:

1. Αξιολόγηση των παραδοτέων του Έργου “Οριζόντιος τεχνικός και επιστημονικός συντονισμός των μελετών εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα και συνθετική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων” ως προς τους Στόχους Διατήρησης.
2. Επικαιροποίηση στόχων διατήρησης για φυσικούς τύπους οικοτόπων και είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος (Παραρτήματα I και II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, αντίστοιχα) για τα οποία υπάρχουν νέα δεδομένα.
3. Κατάθεση πρότασης εθνικών στόχων διατήρησης (conservation objectives) για όποιους τύπους οικοτόπων και είδη υπάρχουν επαρκή και αξιόπιστα δεδομένα
4. Κατάθεση πρότασης τοπικών στόχων διατήρησης ανά ΕΖΔ και ΤΚΣ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και/ή ομάδα ΕΖΔ και ΤΚΣ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για όποιους τύπους οικοτόπων και είδη υπάρχουν επαρκή και αξιόπιστα δεδομένα.
5. Κατάθεση πρότασης προτεραιοτήτων διατήρησης (conservation priorities) για είδη και τύπους οικοτόπων ενωσιακού ενδιαφέροντος.
6. Συμμετοχή σε συναντήσεις με την ομάδα έργου (Πράσινο Ταμείο, Πανεπιστήμιο Πατρών, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας) καθώς και με τους αναδόχους μελετών.
7. Κατάθεση τελικών αναφορών.

Στις επιμέρους μελέτες που εκπονήθηκαν, αξιολογήθηκε η διαθέσιμη πληροφορία και οι στόχοι διατήρησης που είχαν τεθεί το 2015, και όπου υπήρχαν νέα δεδομένα οι στόχοι διατήρησης επικαιροποιήθηκαν. Η επικαιροποίηση των προτάσεων στόχων διατήρησης στηρίχθηκε στις προτάσεις της Επιτροπής Φύση 2000 που αφορούσαν τα παραδοτέα του έργου της Εποπτείας, στις προτάσεις των ειδικών επιστημόνων με τη συγκέντρωση, εφόσον ήταν διαθέσιμη, επιπλέον νέας και συμπληρωματικής πληροφορίας (π.χ. υπό εκπόνηση Σχέδια Δράσης), σε σύγχρονα δημοσιευμένα στοιχεία, όπως αυτά έχουν παρουσιαστεί στην επιστημονική βιβλιογραφία και σε δημοσιευτα δεδομένα από αξιόπιστες πηγές. Ταυτόχρονα, επισημάνθηκαν τα κενά γνώσης (ελλιπή δεδομένα) ώστε να ληφθούν υπόψη στο επικείμενο έργο της Εποπτείας.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε από τους αναδόχους των μελετών παρουσιάζεται αναλυτικά στα παραδοτέα (Παράρτημα Ι):

- Ξυστράκης Φ. & Δημόπουλος, Π. (2020). Καθορισμός Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τους τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΕ – Τελικό Παραδοτέο. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of

⁷ Επιτροπή Φύση 2000, 2018, Διατύπωση γνώμης επί των «Στόχων Διατήρησης των περιοχών Natura 2000», Αθήνα 25 Μαΐου 2018



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

conservation objectives and measures for SACs. Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, Θεσσαλονίκη, 103 σελ.

- Γεωργίου Κ., Στέφη Α., Κουτσοβούλου Κ. (2020). Σύνταξη Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη χλωρίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 12 σελ. & 4 Παραρτήματα.
- Παφίλης Π. (2020). Πρόταση στόχων διατήρησης για τα είδη αμφιβίων και ερπετών του παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 4 σελ. & 3 Παραρτήματα.
- Γεωργιακάκης Π, Παπαμιχαήλ Γ. (2020). Καθορισμός Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη θηλαστικών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Επιστημονικός Υπεύθυνος: Δημόπουλος Π., Παν. Πατρών, 25 σελ. & 3 Παραρτήματα.
- Παράβας Β. (2020). Σύνταξη Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη θαλάσσιων θηλαστικών και ερπετών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 15 σελ. & 3 Παραρτήματα.
- Τζωρτζακάκη Ο., Κασσάρα, Χ. (2020). Καθορισμός Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη ασπονδύλων του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο Δράσης C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Αθήνα, 30 σελ. & 2 Παραρτήματα.
- Ζόγκαρης, Σ, Βαβαλίδης, Θ., Παναγιώτου, Α., Καλογιάννη, Ε., Μπαρμπιέρι, Ρ., & Γιακουμή, Σ. (2020). Καθορισμός Στόχων Διατήρησης για τα είδη Ιχθυοπανίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Τελική Έκθεση. Στα πλαίσια του έργου: LIFE IP 4 NATURA: «Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα». Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών. Αθήνα. 180 σελ.

Σημειώνεται ότι στα προαναφερθέντα **παραδοτέα (Παράρτημα I) στηρίχθηκε η θεσμοθέτηση των εθνικών στόχων διατήρησης (Παράρτημα II)**. Για την **τελική πρόταση των στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής Natura 2000 (Παραρτήματα IV και V)**, απαιτήθηκε να διεξαχθεί ένας **δεύτερος κύκλος εργασιών** όπου οι τελικοί στόχοι διατήρησης διαμορφώθηκαν καταλλήλως κατόπιν των σχολίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως περιγράφονται αναλυτικά στο Κεφ. 4.3. Επίσης, κατά την 3^η φάση του έργου LIFE-IP 4 NATURA (5^η τροποποίηση του Συμφωνητικού Επιχορήγησης, έγκριση 28/04/2022) ο τίτλος και το περιεχόμενο της δράσης διαμορφώθηκε σε «Δράση C.7 Καθορισμός Στόχων Διατήρησης στις ΕΖΔ/ΤΚΣ και ΖΕΠ» (“Action C.7 Establishment of conservation objectives for SACs and SPAs”).



4.2 Καθορισμός Στόχων Διατήρησης σε εθνικό επίπεδο

Για τον καθορισμό των Στόχων Διατήρησης σε εθνικό επίπεδο καθορισμό λήφθηκαν υπόψη και αξιολογήθηκαν τα ακόλουθα:

- Το Παραδοτέο Γ12. «Επικαιροποιημένη πρόταση περιφερειακών και εθνικών στόχων διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών κοινοτικής σημασίας» του έργου της Εποπτείας⁸.
- Το «Παραδοτέο Γ11: Πρόταση περιφερειακών και εθνικών Επιθυμητών τιμών αναφοράς των τύπων οικοτόπων και των ειδών κοινοτικής σημασίας του έργου της Εποπτείας⁹.
- Συγκεντρωτικά δεδομένα σχετικά με την Κατάσταση Διατήρησης των ειδών σε Εθνικό επίπεδο όπως αυτά περιγράφονται στο τυποποιημένο έντυπο αναφοράς του κάθε είδους στην 3^η και 4^η εξαετή έκθεση του Άρθρου 17, όπως έχει αναρτηθεί στον σχετικό ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁰.
- Τα πλέον πρόσφατα επιστημονικά δεδομένα.

Με βάση τα παραπάνω καθορίστηκαν ποσοτικοί στόχοι διατήρησης σε εθνικό επίπεδο για τύπους οικοτόπων και είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος (Παραρτήματα I και II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, αντίστοιχα) που απαντώνται στην Ελληνική Επικράτεια με στόχο τη διασφάλιση ή/και επίτευξη της Ικανοποιητικής Κατάστασης Διατήρησης (ΙΚΔ).

Η προσέγγιση που ακολουθήθηκε για τον καθορισμό ποσοτικών και ποιοτικών Στόχων Διατήρησης σε Εθνικό επίπεδο παρουσιάζεται αναλυτικά στα επιμέρους παραδοτέα του Παραρτήματος I που επισυνάπτονται.

Σημειώνεται ότι οι ποσοτικοί στόχοι σε εθνικό επίπεδο καθορίστηκαν μόνο για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος για τα οποία υπάρχουν επαρκή και αξιόπιστα επιστημονικά δεδομένα.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ:

Η «**κατάσταση διατήρησης**» ενός είδους κρίνεται ως «**ικανοποιητική**» όταν:

- τα δεδομένα τα σχετικά με την πορεία των πληθυσμών του οικείου είδους δείχνουν ότι το είδος αυτό εξακολουθεί και μπορεί να εξακολουθεί μακροπρόθεσμα να αποτελεί ένα ζωτικό στοιχείο των φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκει και

⁸ Κοτζαγεώργης Γ., Μαντζαβέλας Α., Χατζηχαράλαμπος Ε., Δεφίγγου Μ., Γιουτλάκης Μ., Παπαγρηγορίου Σ., Αλεξανδρίδου Ε. (Συντονιστές έκδοσης), 2015, «Παραδοτέο Γ12. Επικαιροποιημένη πρόταση περιφερειακών και εθνικών στόχων διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών κοινοτικής σημασίας». ΥΠΕΡΕΝ, Αθήνα, ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ENVECO Α.Ε. – ΟΜΙΚΡΟΝ Α.Ε. – ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ – ΦΥΣΕΛΙΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, και ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΕΚΒΥ, 60 σελ.

⁹ Κοτζαγεώργης Γ., Μαντζαβέλας Α., Χατζηχαράλαμπος Ε., Δεφίγγου Μ., Γιουτλάκης Μ., Παπαγρηγορίου Σ., Αλεξανδρίδου Ε. (Συντονιστές έκδοσης), 2014, «Παραδοτέο Γ11: Πρόταση περιφερειακών και εθνικών Επιθυμητών τιμών αναφοράς των τύπων οικοτόπων και των ειδών κοινοτικής σημασίας». ΥΠΕΚΑ, Αθήνα, ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ENVECO Α.Ε. – ΟΜΙΚΡΟΝ ΕΠΕ – ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ – ΦΥΣΕΛΙΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, και ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: ΕΚΒΥ, 18 σελ.

¹⁰ <https://cdr.eionet.europa.eu/gr/eu/art17/envxrm90g/>

- η περιοχή της φυσικής κατανομής του είδους αυτού δεν φθίνει ούτε υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί κατά το προβλεπτό μέλλον και
- υπάρχει και θα συνεχίσει πιθανόν να υπάρχει ένας οικότοπος σε επαρκή έκταση ώστε οι πληθυσμοί του να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα

Η «κατάσταση διατήρησης» ενός φυσικού οικοτόπου θεωρείται «ικανοποιητική» όταν:

- η περιοχή της φυσικής κατανομής του και οι εκτάσεις που περιέχει μένουν σταθερές ή αυξάνονται και
- η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για την μακροπρόθεσμη συντήρησή του υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον και
- η κατάσταση της διατήρησης των χαρακτηριστικών ειδών κρίνεται ικανοποιητική.

Για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων του παραρτήματος I της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ **οι ποσοτικοί στόχοι διατήρησης σε εθνικό επίπεδο** καθορίζονται ως προς την έκταση τους. Η έκταση που καταλαμβάνει ένας φυσικός τύπος οικοτόπου ορίζεται ως το σύνολο της επιφάνειας που καλύπτει στις περιοχές/θέσεις όπου εμφανίζεται, εντός και εκτός του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000.

Για τα είδη χλωρίδας και πανίδας του παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ **οι ποσοτικοί στόχοι διατήρησης σε εθνικό επίπεδο** δύναται να καθοριστούν ως προς τρεις παραμέτρους:

- α) το μέγεθος του πληθυσμού (ο οποίος ορίζεται ως αριθμός ατόμων ή έκταση),
- β) την εξάπλωση (η περιοχή της φυσικής κατανομής του είδους σε κελιά παρουσίας) και
- γ) το ενδιαίτημα (η έκταση που καταλαμβάνει το είδος, οριζόμενη από βιοτικούς και αβιοτικούς χαρακτηριστικούς παράγοντες, στην οποία ζει το είδος σε οποιοδήποτε από τα στάδια του βιολογικού του κύκλου).

Πίνακας 1: Ποσοτικοί Στόχοι Διατήρησης σε εθνικό επίπεδο για τους τύπους οικοτόπων του παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Ο αστερίσκος «*» υποδηλώνει τύπους οικοτόπων προτεραιότητας.

Κωδικός	Ονομασία τύπου οικοτόπου	Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης	Στόχος	Εξειδικευμένος στόχος
1240	Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά <i>Limonium</i> spp.	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	305,75
1430	Αλο-νιτρόφιλες λόχμες (Pegano-Salsoletea)	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	2,33
1510	*Μεσογειακές αλατούχες στέπες (Limonietales)	Έκταση	τ. χλμ.	Επίτευξη	0,8
2220	Θίνες με <i>Euphorbia terracina</i>	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	9,63
2270	*Θίνες με δάση από <i>Pinus pinea</i> ή/και <i>Pinus pinaster</i>	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	10,96
3170	*Μεσογειακά εποχιακά τέλματα	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	1,93
5110	Σταθερές Ξηροθερμόφιλες διαπλάσεις με <i>Buxus sempervirens</i> των βραχωδών κλιτύων (Berberidion p.p.)	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	15,51
5330	Θερμομεσογειακές και προερημικές λόχμες	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	301,04
7230	Αλκαλικοί χαμηλοί τυρφώνες	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	1,16
8140	Λιθώνες της Ανατολικής Μεσογείου	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	64,3
8310	Σπήλαια των οποίων δεν γίνεται τουριστική εκμετάλλευση	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	0,3
8320	Εκτάσεις λάβας και φυσικές κοιλότητες	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	3,2
91CA	Πευκοδάση (<i>Pinus sylvestris</i>) Ροδόπης και Οροσειράς του Αίμου	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	182,8
9260	Δάση με <i>Castanea sativa</i>	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	484,2
9290	Δάση με <i>Cupressus</i> (Acero-Cupression)	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	434
92C0	Δάση <i>Platanus orientalis</i> και <i>Liquidambar orientalis</i> (Platanion orientalis)	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	551,1
9370	*Φοινικοδάση του <i>Phoenix</i>	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	1,28
9410	Οξύφιλα δάση με <i>Picea</i> σε επίπεδα ορεινά έως αλπικά (Vaccinio-Piceetea)	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	80,2
9530	* (Υπο) μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	2.582,6
9540	Μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά είδη πεύκων της Μεσογείου	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	6.882,2
95A0	Υπερορεινά μεσογειακά πευκοδάση	Έκταση	τ. χλμ.	Διατήρηση	286,43

Πίνακας 2: Ποσοτικοί Στόχοι Διατήρησης σε εθνικό επίπεδο για τα είδη χλωρίδας και πανίδας του παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Ο αστερίσκος «*» υποδηλώνει ότι το εν λόγω είδος είναι είδος προτεραιότητας.

Κωδικός είδους	Ονομασία είδους	Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης	Στόχος	Εξειδικευμένος στόχος
1366	* <i>Monachus monachus</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Επίτευξη	500
		Θαλάσσιο Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	118.101,9
		Εύρος Εξάπλωσης ⁴	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	361.801,9
1310	<i>Miniopterus schreibersii</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	1.566
1307	<i>Myotis blythii</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	1.430
1316	<i>Myotis capaccinii</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	1.078
1321	<i>Myotis emarginatus</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	1.393
1324	<i>Myotis myotis</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	964
1306	<i>Rhinolophus blasii</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	1.563
1305	<i>Rhinolophus euryale</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	1.194
1304	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	1.814
1303	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	1.680
1372	<i>Capra aegagrus cretica</i>	Πληθυσμός	Αριθμός ενήλικων ατόμων	Διατήρηση	1.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	6
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	180
1371	<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>	Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Επίτευξη	22.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Επίτευξη	316
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	8.000
1335	<i>Spermophilus citellus</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 5 χλμ. x 5 χλμ.)	Επίτευξη	450

Κωδικός είδους	Ονομασία είδους	Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης	Στόχος	Εξειδικευμένος στόχος
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Επίτευξη	250
		Ενδιαίτημα	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	250
1352	* <i>Canis lupus</i> (ελληνικοί πληθυσμοί: μόνο αυτοί νοτίως του 39ου παραλλήλου)	Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Διατήρηση	600 ¹
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	179 ¹
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Επίτευξη	14.000 ¹
1354	* <i>Ursus arctos</i>	Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Επίτευξη	700
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	341
		Ενδιαίτημα	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	341
1355	<i>Lutra lutra</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 5 χλμ. x 5 χλμ.)	Διατήρηση	1.500
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	835
1193	<i>Bombina variegata</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	9.500
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	9.862
5359	<i>Lyciasalamandra helverseni</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	260
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	260
1171	<i>Triturus ivanbureschi</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 5 χλμ. x 5 χλμ.)	Διατήρηση	62
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	2.425
5364	<i>Triturus macedonicus</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 5 χλμ. x 5 χλμ.)	Διατήρηση	89
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	2.703
1220	<i>Emys orbicularis</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	2.200
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	1.401
2373	<i>Mauremys rivulata</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	1.495



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Κωδικός είδους	Ονομασία είδους	Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης	Στόχος	Εξειδικευμένος στόχος
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	1.495
1219	<i>Testudo graeca</i>	Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Διατήρηση	500.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	10.271
1217	<i>Testudo hermanni</i>	Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Διατήρηση	1.000.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	23.599
1218	<i>Testudo marginata</i>	Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Διατήρηση	1.000.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	10.662
1279	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	11.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	11.031
5194	<i>Elaphe sauromates</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	1.809
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	1.809
6095	<i>Zamenis situla</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	21.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	23.774
1296	<i>*Macrovipera schweizeri</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	4.900
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	180
1298	<i>Vipera graeca</i>	Πληθυσμός	Έκταση (κελιά 5 χλμ. x 5 χλμ.)	Διατήρηση	15
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	410
1842	<i>*Androcymbium rechingeri</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Επίτευξη	900.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 2 χλμ. x 2 χλμ.)	Διατήρηση	7
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,14





Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Κωδικός είδους	Ονομασία είδους	Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης	Στόχος	Εξειδικευμένος στόχος
1766	<i>*Anthemis glaberrima</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	70.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	6
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,0365
1605	<i>*Bupleurum capillare</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	10.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	20
1806	<i>*Centaurea attica ssp. megarensis</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	7.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 2 χλμ. x 2 χλμ.)	Διατήρηση	7
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,4
6197	<i>*Centaurea heldreichii</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγωγικών και βλαστητικών ατόμων	Διατήρηση	4.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	5
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,9
1776	<i>*Centaurea kalambakensis</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	1.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 2 χλμ. x 2 χλμ.)	Διατήρηση	1
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,04
1778	<i>*Centaurea lactiflora</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	2.500
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 2 χλμ. x 2 χλμ.)	Διατήρηση	3
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,12
1780	<i>*Centaurea niederi</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	14.300
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	47
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	6,9



Κωδικός είδους	Όνομασία είδους	Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης	Στόχος	Εξειδικευμένος στόχος
1799	<i>*Centaurea peucedanifolia</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	400
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	3
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,03
6198	<i>*Centaurea princeps</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	6.400
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	4
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,2
4082	<i>Crepis pusilla</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Επίτευξη	44
6996	<i>Dactylorhiza kalopissii</i> subsp. <i>kalopissii</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Επίτευξη	6.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Επίτευξη	44
6927	<i>Himantoglossum jankae</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	189
1433	<i>*Hypericum aciferum</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	4.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	7
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,3
6194	<i>*Iberis runemarkii</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Επίτευξη	250
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	2
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,01
1718	<i>*Linaria hellenica</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	40.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 2 χλμ. x 2 χλμ.)	Διατήρηση	7
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,3
1428	<i>Marsilea quadrifolia</i>	Πληθυσμός	Έκταση (τ.μ.)	Διατήρηση	300.000 ²

Κωδικός είδους	Ονομασία είδους	Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης	Στόχος	Εξειδικευμένος στόχος
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	15
1684	<i>*Nepeta sphaciotica</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	40.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	2
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,07
1685	<i>Origanum dictamnus</i>	Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 10 χλμ. x 10 χλμ.)	Διατήρηση	46
1481	<i>Paeonia clusii ssp. rhodia</i>	Πληθυσμός	Συστάδες	Επίτευξη	1.400
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 2 χλμ. x 2 χλμ.)	Διατήρηση	13
1896	<i>Phoenix theophrasti</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Επίτευξη	6.600 ³
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 2 χλμ. x 2 χλμ.)	Διατήρηση	17
1459	<i>*Silene holzmanii</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Επίτευξη	22.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Επίτευξη	37
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Επίτευξη	0,3
1463	<i>*Silene orphanidis</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Επίτευξη	250
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	2
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,14
1732	<i>*Veronica oetea</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Διατήρηση	150.000
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 1 χλμ. x 1 χλμ.)	Διατήρηση	3
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	0,0009
1436	<i>Zelkova abelicea</i>	Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Επίτευξη	18.950
		Εξάπλωση	Έκταση (κελιά 5 χλμ. x 5 χλμ.)	Διατήρηση	23

Κωδικός είδους	Ονομασία είδους	Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης	Στόχος	Εξειδικευμένος στόχος
		Ενδιαίτημα	Έκταση (τ.χλμ.)	Διατήρηση	12

¹ νοτίως του 39ου παραλλήλου

² Μέση παρουσία 0,3 ρίζες ανά τ. μ.

³ Η αναλογία φύλου ανά υποπληθυσμό θα πρέπει να λαμβάνει τιμή μέσα στο εύρος 0,9-1,1

⁴ Για το είδος *Monachus monachus*, οι στόχοι καθορίζονται ως προς τον πληθυσμό, το θαλάσσιο ενδιαίτημα και το εύρος εξάπλωσης (τα εξωτερικά όρια της συνολικής έκτασης μέσα στην οποία βρίσκεται το ενδιαίτημα του είδους και οι περιοχές μετακίνησής του).

Τα Παραδοτέα του πρώτου (1ου) κύκλου εργασιών παρατίθενται στο Παράρτημα Ι, ενώ η Υπουργική Απόφαση «Καθορισμός εθνικών στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων και ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος» (ΦΕΚ Β' 1375/07.04.2021 και ΦΕΚ Β' 1915/13.05.2021 διόρθωση σφάλματος) παρατίθενται στο Παράρτημα ΙΙ.

4.3 Καθορισμός Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής ΕΖΔ-ΤΚΣ

Όπως είναι σαφές από τα παραπάνω κεφάλαια, το σύνολο της διαδικασίας καθορισμού Στόχων Διατήρησης σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ είναι ιδιαίτερα απαιτητική, οφείλει να στηρίζεται (α) σε ισχυρά, επαρκή και επίκαιρα επιστημονικά δεδομένα σε σχέση με την κατάσταση διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων, (β) να λαμβάνει υπόψη της ιστορικά δεδομένα και στοιχεία για τα μεγέθη πληθυσμού, την εξάπλωση, την έκτασή τους κ.ά. Επιπλέον, δεν υπάρχει μία μοναδική προσέγγιση για τον καθορισμό τους, καθώς οι ιδιαιτερότητες, οι ανάγκες και οι προτεραιότητες κάθε κράτους μέλους διαμορφώνουν διαφορετικές μεθοδολογίες και διαδικασίες για την θέσπισή τους. Σε επίπεδο ΕΕ κατά τη διάρκεια του παρόντος έργου μέχρι και τον Μάρτιο του 2021, ελάχιστα κράτη μέλη είχαν ήδη συντάξει και νομοθετήσει Στόχους Διατήρησης σε επίπεδο ΕΖΔ και ΖΕΠ (π.χ. Ολλανδία, Ιρλανδία, Βέλγιο), ενώ πολλά βρίσκονται σε διαδικασία θέσπισης μετά από αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (π.χ. Ιταλία, Γερμανία κ.α.). Συνεπώς, η διαδικασία καθορισμού Στόχων Διατήρησης παραμένει σε υλοποίηση σε επίπεδο Ένωσης, αποτελώντας σημαντική προτεραιότητα της Επιτροπής.

4.3.1 Πρώτος κύκλος εργασιών καθορισμού Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ)

Αρχικά, για τους σκοπούς του καθορισμού ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ), ανατέθηκε από το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Πράσινο Ταμείο η εκπόνηση επιμέρους μελετών σε ειδικούς επιστήμονες, στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας με τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης (ΣΔ) σε εθνικό επίπεδο (βλ. Κεφ. 4.2).

Για τον καθορισμό μεθοδολογίας και των ΣΔ σε επίπεδο ΕΖΔ/ΤΚΣ, λήφθηκαν υπόψη τα κείμενα της Επιτροπής, οι επιμέρους μελέτες από το έργο της Εποπτείας, σύγχρονα δεδομένα (εργασίες, παραδοτέα έργων κ.ά.), ενώ έγιναν αρκετές συναντήσεις μεταξύ της Ομάδας Εργασίας και των Αναδόχων. Ο αρχικός σχεδιασμός προέβλεπε την πρόταση στόχων διατήρησης (ποιοτικών και ποσοτικών) για τα είδη και τους τύπους οικοτόπων για τους οποίους ήταν γνωστές οι τιμές στόχοι για το σύνολο των παραμέτρων που είχαν προβλεφθεί για αυτούς. Για παράδειγμα για ένα είδος για το οποίο ήταν γνωστή η τιμή στόχος για το μέγεθος πληθυσμού αλλά όχι για την έκταση, δεν προτάθηκαν στόχοι διατήρησης. Αυτά τα είδη και οι τύποι οικοτόπων αναφέρονται στα παραδοτέα των αναδόχων με τον τίτλο 'Έλλιπη Δεδομένα' (Παράρτημα Ι).

Με την ολοκλήρωση των παραδοτέων για τον καθορισμό ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) τον Νοέμβριο του 2020 από τους ειδικούς επιστήμονες (Παράρτημα Ι), πραγματοποιήθηκε επικοινωνία με τη Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG Environment), ώστε να ενημερωθεί σχετικά με την προσέγγιση που ακολουθήθηκε και για τον τρόπο παρουσίασης των ΣΔ σε τοπικό (ΕΖΔ/ΤΚΣ) επίπεδο στο σχέδιο της Υπουργικής Απόφασης, και τη σύμφωνη γνώμη της. Για το σκοπό αυτό, στις αρχές του 2021, στάλθηκαν στη DG Environment παραδείγματα από δύο περιοχές Natura 2000 (GR3000003 «Εθνικό Πάρκο Σχινιά – Μαραθώνα» και GR1110005 «Βουνά Έβρου – Ποταμός Λύρας – Σπήλαια Διδυμότειχου και Κεφαλόβουνου»). Σύμφωνα με τη γνώμη της Επιτροπής οι ΣΔ πρέπει να είναι ειδικοί και μετρήσιμοι, και όχι απλώς ποιοτικοί, ώστε να είναι δυνατή η περιγραφή τους σε εκθέσεις προκειμένου να προσδιοριστεί η συμβολή της περιοχής στην επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της Οδηγίας, και επιπλέον να μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για τον καθορισμό μέτρων διατήρησης, την αξιολόγηση της προόδου που επιτυγχάνεται μέσω της εφαρμογής τους και την εφαρμογή του άρθρου 6. 3 της Οδηγίας για τους Οικότοπους σε σχέση με

σχέδια και έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις του δικτύου των περιοχών Natura 2000. Η Επιτροπή αξιολόγησε και ενέκρινε τη χρήση ποσοτικών ΣΔ σε επίπεδο ΕΖΔ/ΤΚΣ, αλλά όχι τους ποιοτικούς ΣΔ, και επιπλέον έδωσε περαιτέρω κατευθύνσεις για τον προσδιορισμό των ΣΔ. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή:

- υπενθύμισε ότι πρέπει να υπάρχει σαφής διαχωρισμός των στόχων διατήρησης από τα μέτρα διατήρησης
- ζήτησε να καθοριστούν παράμετροι και μονάδες μέτρησης για όλα τα είδη και τους τύπους οικοτόπων που αναφέρονται στα ΤΕΔ των περιοχών, και για τα είδη και τύπους οικοτόπων που υπάρχει ελλιπής πληροφορία οι ποσοτικοί ΣΔ θα αναφέρονται ως «ανεπαρκή δεδομένα»
- πρότεινε το μέγεθος του πληθυσμού για τα είδη να αναφέρεται στον αριθμό των ατόμων ή τον αριθμό των αναπαραγωγικών ατόμων. Εναλλακτικά, εάν είναι δύσκολο να αποκτηθεί η συγκεκριμένη πληροφορία, είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν άλλες παράμετροι όπως ο αριθμός ατόμων ανά μονάδα επιφάνειας (πυκνότητα). Η μέτρηση σε επίπεδο αριθμού κελιών είναι αποδεκτός μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και σε κλίμακα μικρότερη ή ίση από το 1χλμ x 1 χλμ.
- ζήτησε, όπου είναι δυνατόν, να τεθούν ποσοτικοί στόχοι με τρόπο οριζόντιο, είτε πρόκειται για στόχους που σχετίζονται με τις απειλές και πιέσεις, είτε για τις δομές και λειτουργίες των τύπων οικοτόπων, ακόμα και με τη χρήση δεικτών. Για παράδειγμα, η δομή και λειτουργίες ενός συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου μπορεί να εξαρτώνται από μια ορισμένη ροή νερού σε έναν ποταμό, ή από συγκεκριμένες ποσότητες εναπόθεσης αζώτου οι οποίες πρέπει να προσδιορίζονται ποσοτικά με βάση την ελάχιστη ροή νερού ή τα μέγιστα επίπεδα εναπόθεσης αζώτου που αντιστοιχούν στις οικολογικές απαιτήσεις του συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου
- έδωσε παραδείγματα ποσοτικοποίησης των ποιοτικών στόχων
- έδωσε κάποιες διευκρινίσεις ως προς τον καθορισμό των τιμών- στόχων (π.χ. η τιμή του ΣΔ για την έκταση των τύπων οικοτόπων δεν θα πρέπει να είναι μικρότερη από την τιμή της υφιστάμενης έκτασης, αποφυγή καθορισμού μεγάλου εύρους τιμών στόχων που αναφέρονται σε διαφορετικές τάξεις μεγεθών κ.ά.).

Μετά το πέρας της επικοινωνίας με την Επιτροπή και τις νέες κατευθύνσεις, η Ομάδα Εργασίας κατέληξε ότι η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε αρχικά για τους ΣΔ σε επίπεδο περιοχών ΕΖΔ/ΤΚΣ θα πρέπει να τροποποιηθεί και να προσαρμοστεί κατάλληλα, και οι ΣΔ να επικαιροποιηθούν στο σύνολό τους, σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές που έθεσε η Επιτροπή (π.χ. διάκριση μεταξύ στόχων και μέτρων διατήρησης, εξέταση απειλών κ.λπ.). Όλα τα ζητήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω οδήγησαν σε μια πιο απαιτητική προσέγγιση για τον καθορισμό των ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) και σύναψη νέων συμβάσεων με τους ειδικούς επιστήμονες (2^{ος} κύκλος εργασιών), τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα πρόσθετες καθυστερήσεις και σημαντική απόκλιση από το αρχικό χρονοδιάγραμμα της δράσης C.7. Η παράταση του χρόνου εργασίας κρίθηκε απαραίτητη για να παραχθούν τα βέλτιστα και υψηλής ποιότητας αποτελέσματα για τον καθορισμό των Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής σύμφωνα με την υπάρχουσα έως σήμερα γνώση.

Τέλος σημειώνεται ότι ο καθορισμός των Στόχων Διατήρησης για Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) του δικτύου Natura 2000 προστέθηκε στη δράση C.7 στη 3^η φάση του έργου και εκπονείται στην παρούσα φάση από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.

4.3.2 Δεύτερος κύκλος εργασιών καθορισμού Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ)

Κατά τον δεύτερο (2^ο) κύκλο εργασιών, η μεθοδολογία αξιολόγησης, επικαιροποίησης και καθορισμού στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ) και τα επιμέρους αντικείμενα των μελετών καθορίστηκαν λαμβάνοντας υπόψη:

1. Επικοινωνία με την Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της ΕΕ

- Σειρά επικοινωνιών με ηλεκτρονική αλληλογραφία μεταξύ του ΥΠΕΝ και της Επιτροπής από τον Ιανουάριο έως τον Σεπτέμβριο του 2021, που περιλάμβαναν στοχευμένα σχόλια της Επιτροπής στα παραδείγματα των δύο περιοχών Natura 2000 που έστειλε το ΥΠΕΝ (GR1110005 «Βουνά Έβρου – Ποταμός Λύρας- Σπήλαια Διδυμότειχου και Κεφαλόβουνου» και GR3000003 «Εθνικό Πάρκο Σχινιά -Μαραθώνα»).
- Διαδικτυακές συναντήσεις εργασίας (26/02/2021 και 04/06/2021 αντίστοιχα) μεταξύ του ΥΠΕΝ, του Πράσινου Ταμείου, του Πανεπιστημίου Πατρών και μελών της Ομάδας Διοίκησης έργου («Ομάδα εργασίας» για τους ΣΔ), τους ειδικούς επιστήμονες και εκπροσώπους της Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της ΕΕ, στις οποίες συζητήθηκαν προβληματισμοί και δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι ειδικοί κατά τον καθορισμό στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ) Natura 2000.
- Επιστολή που εστάλη στις 22/06/2021 από τη Γενική Δ/ση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Δ/ση Ε'- Εφαρμογή και υποστήριξη στα κράτη μέλη) προς το ΥΠΕΝ με θέμα «Υπόθεση 2014/2260 (Χαρακτηρισμός Ειδικών Ζωνών Διατήρησης και καθορισμός στόχων και μέτρων διατήρησης)», στην οποία επαναδιατυπώνεται μέρος των απαιτήσεων της Επιτροπής σχετικά με τους στόχους διατήρησης και την κρισιμότητα του θέματος.

2. Επικοινωνία με άλλες χώρες για ανταλλαγή πληροφοριών σε θέματα σχετικά με τον καθορισμό των ΣΔ σε επίπεδο περιοχών

Επικοινωνία με την Εθνική Υπηρεσία Προστατευόμενων Φυσικών Περιοχών της Ρουμανίας (NAPAA) για μεθοδολογικά θέματα που αφορούσαν τον καθορισμό των ΣΔ σε επίπεδο περιοχών.

3. Εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση με στόχο την κατανόηση των εννοιών, των νέων κατευθύνσεων της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και τις ανάγκες της ανάπτυξης νέας μεθοδολογίας για τον καθορισμό ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ)

- Επιστημονική δημοσιευμένη βιβλιογραφία σχετική με τον καθορισμό και τις έννοιες των στόχων διατήρησης,
- Σχετικά κείμενα που παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές και συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

- Παραδείγματα των παραμέτρων, μονάδων και ποσοτικών στόχων διατήρησης σε επίπεδο τόπων από άλλα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4. Κατάρτιση της Ομάδας Εργασίας που συμμετείχε ενεργά σε διαδικτυακά σεμινάρια που αφορούσαν τον καθορισμό των στόχων διατήρησης σε επίπεδο τόπου

- ‘Workshop on Site-Specific Conservation Objectives Setting’, που διοργανώθηκε από τη ENV-D-ARES στις 22 Μαρτίου 2021,
- ‘3rd Mediterranean Natura 2000 seminar’, που διοργανώθηκε από τη DG ENV στις 4-7 Μαΐου 2021, και
- ‘Final Webinar on Site Specific Conservation Objectives and Project Preparation Habitats Directive’, που διοργανώθηκε από το πρόγραμμα JASPERS NP στις 3 Δεκεμβρίου 2021.

Η γενική προσέγγιση και τα στάδια καθορισμού ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) από τους ειδικούς ήταν τα ακόλουθα:

1. Καθορισμός παραμέτρων και μονάδων μέτρησης για τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής

Καθορίστηκαν συγκεκριμένες **παράμετροι και οι αντίστοιχες μονάδες μέτρησής τους** που κρίθηκαν σημαντικές για να καθοριστούν ΣΔ για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος I και τα είδη του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ σε επίπεδο ΕΖΔ/ΤΚΣ του δικτύου Natura 2000 (π.χ. η Κατανομή, ο Πληθυσμός, το ενδιαίτημα για ένα είδος, και η Εξάπλωση και οι δομές και λειτουργίες για έναν φυσικό τύπο οικοτόπου). Για τον καθορισμό τους λήφθηκαν υπόψη οι οικολογικές απαιτήσεις των ειδών/ τύπων οικοτόπων, οι απειλές και οι κίνδυνοι υποβάθμισης, καταστροφής ή όχλησης τους, οι ειδικές κατευθύνσεις που δίνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παραδείγματα άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα σχόλια των εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG Environment), ως αποτέλεσμα της επικοινωνίας που υπήρξε το 2021 στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA.

Για κάθε ομάδα ειδών και τύπων οικοτόπων οι παράμετροι και οι μονάδες μέτρησης δύναται να διαφέρουν, αναλόγως με τα χαρακτηριστικά και τις οικολογικές απαιτήσεις του εκάστοτε χαρακτηριστικού ενδιαφέροντος. Σε περίπτωση που η παράμετρος δεν έχει εφαρμογή για ένα είδος ή τύπο οικοτόπου, σημειώνεται στα αρχεία των Αναδόχων ως «Μη εφαρμόσιμο»¹¹. Επιπρόσθετα, οι μονάδες μέτρησης που ορίζονται για κάθε παράμετρο μπορεί να είναι περισσότερες από μια, αναλόγως με τις ανάγκες του είδους/ τύπου οικοτόπου ή/και της μεθοδολογίας που εφαρμόζεται για την μέτρηση της παραμέτρου.

Σε επόμενο στάδιο, οι παράμετροι αξιολογήθηκαν και διαχωρίστηκαν σε δύο ομάδες αναλόγως με τον βαθμό της υπάρχουσας γνώσης και εμπειρίας στην εφαρμογή και εκτίμησή τους. Συγκεκριμένα, οι παράμετροι διαχωρίστηκαν σε:

¹¹ Σημειώνεται ότι στο Σχέδιο Υπουργικής Απόφασης δεν αναφέρονται καθόλου οι παράμετροι που δεν είναι εφαρμόσιμες για το συγκεκριμένο είδος ή τύπο οικοτόπου.

(α) **Παράμετροι και μονάδες μέτρησης για τις οποίες υπάρχει μεθοδολογική προσέγγιση για την εκτίμησή τους.** Για τις παραμέτρους αυτές καθορίστηκαν ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ). Οι παράμετροι και οι μονάδες παρουσιάζονται αναλυτικά στο Παράρτημα ΙΙΙ.

(β) **Επιπλέον παράμετροι** που είναι σημαντικές για την διατήρηση ή επίτευξη της ΙΚΔ ενός τύπου οικοτόπου ή ενός είδους, αλλά **δεν ήταν δυνατό στην παρούσα φάση να καθοριστούν ΣΔ σε επίπεδο περιοχής.** Οι λόγοι αποκλεισμού τους προς καθορισμό ΣΔ στην παρούσα φάση ποικίλουν όπως για παράδειγμα, (α) η ανεπάρκεια γνώσης σχετικά με τον καθορισμό μονάδων μέτρησης, (β) η ανεπάρκεια στην ανάπτυξη συγκεκριμένης μεθοδολογίας για την ποσοτικοποίηση και μέτρησή τους, (γ) η ανεπάρκεια εμπειρίας στην εφαρμογή συγκεκριμένης μεθοδολογίας με πιθανές προσαρμογές στις οικολογικές απαιτήσεις και ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τη χώρα και το χαρακτηριστικό ενδιαφέροντος κ.ά. Αυτές οι παράμετροι προτείνονται να αξιολογηθούν περαιτέρω και εν δυνάμει να ληφθούν υπόψη στο μέλλον με την αύξηση της επιστημονικής γνώσης για τον καθορισμό στόχων διατήρησης.

2. Αξιολόγηση υφιστάμενης κατάστασης και καθορισμός ΣΔ για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ ΤΚΣ)

Για τον καθορισμό των ΣΔ σε επίπεδο ΕΖΔ/ΤΚΣ λήφθηκαν υπόψη οι οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και τύπων οικοτόπων ενωσιακού ενδιαφέροντος, η κατάσταση διατήρησής τους σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, οι απειλές και οι κίνδυνοι υποβάθμισης, καταστροφής ή όχλησής τους, η εθνική και ευρωπαϊκή σημασία τους για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, η συνολική συνοχή του δικτύου «Natura 2000», οι ειδικές κατευθύνσεις που δίνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παραδείγματα στόχων διατήρησης άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα σχόλια και οι απόψεις εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG ENV), ως αποτέλεσμα της επικοινωνίας που υπήρξε το 2021 στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA.

Ο καθορισμός ΣΔ για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ ΤΚΣ) έγινε ως εξής:

Οι ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) καθορίστηκαν για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων και τα είδη των Παραρτημάτων Ι και ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αντίστοιχα, που αναφέρονται στα τυποποιημένα έντυπα δεδομένων (ΤΕΔ) των περιοχών (ΕΖΔ/ΤΚΣ) σύμφωνα με την πιο πρόσφατη Εθνική Βάση Δεδομένων των περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 (N2000_descr_GR_2020_08_10_V31b.accdb) που εκδόθηκε τον Αύγουστο 2020¹².

Για κάθε παράμετρο ορίζεται η ποσοτική τιμή στόχος με την αντίστοιχη μονάδα μέτρησης. Η τιμή στόχος που καθορίζεται για έναν φυσικό τύπο οικοτόπου ή ένα είδος σε μια συγκεκριμένη περιοχή του εθνικού οικολογικού δικτύου Natura 2000, **θεωρείται ως η ελάχιστη επιθυμητή τιμή που συμβάλλει στη διατήρηση ή επίτευξη της ΙΚΔ σε εθνικό ή βιογεωγραφικό επίπεδο για το συγκεκριμένο οικολογικό χαρακτηριστικό.** Η ποσοτική τιμή στόχου μπορεί να αναφέρεται σε εύρος τιμών, με την προϋπόθεση ότι αποφεύγεται η διατύπωση πολύ μεγάλου εύρους τιμών (π.χ. διαφορετικές τάξεις μεγεθών όπως για παράδειγμα 1000 – 10,000 άτομα) το οποίο αποτυπώνει τον ΣΔ μη ρεαλιστικό και με χαμηλή ακρίβεια σύμφωνα με τη γνώμη της Επιτροπής. Σε ορισμένες

¹² ΥΠΕΝ (2020). Βάση δεδομένων των περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου 2000 στην Ελλάδα (αρχείο MS Access). Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΝ: <https://ypen.gov.gr/perivallon/viopoikilotita/diktyo-natura-2000/>

περιπτώσεις γίνεται η χρήση του όρου «τουλάχιστον» στην τιμή στόχο λόγω περιορισμών στον καθορισμό επιθυμητής τιμής (περιπτώσεις όπου η γνωστή τιμή για μια παράμετρο θεωρείται ότι δεν περιλαμβάνει το σύνολο του πληθυσμού ή της έκτασης που καταλαμβάνει ένα είδος ή τύπος οικοτόπου και περιπτώσεις όπου η υφιστάμενη κατάσταση δεν θεωρείται ως ικανοποιητική για την διατήρηση ενός είδους ή τύπου οικοτόπου αλλά δεν μπορεί να υπολογιστεί με ακρίβεια η τιμή στόχος). Η διατήρηση τουλάχιστον της υφιστάμενης κατάστασης σημαίνει ότι πρέπει να ληφθούν μέτρα ώστε να εξασφαλιστεί ότι δεν θα συμβεί περαιτέρω υποβάθμιση, ακόμα και αν η επίτευξη ΙΚΔ δεν καταστεί δυνατή βραχυπρόθεσμα.

Έπειτα αξιολογείται η υφιστάμενη κατάσταση και αναλόγως ορίζεται ο **εξειδικευμένος στόχος ο οποίος υποδηλώνει την «επίτευξη» ή τη «διατήρηση» της τιμής στόχου**. Όταν η μία από τις υπό αξιολόγηση παραμέτρους έχει υφιστάμενη τιμή στόχο που κρίνεται ικανοποιητική για τη διατήρηση ενός είδους σε μια περιοχή του εθνικού οικολογικού δικτύου Natura 2000, τότε προτείνεται η **«διατήρηση» της τιμής στόχου**. Όταν, η τιμή στόχος της παραμέτρου κρίνεται ως μη ικανοποιητική για τις προοπτικές διατήρησης ενός είδους σε μια περιοχή του εθνικού οικολογικού δικτύου Natura 2000, τότε προτείνεται η **«επίτευξη» της τιμής στόχου**.

Οι ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) καθορίστηκαν για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος που κρίθηκε ότι υπάρχουν **επαρκή δεδομένα**. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε η πλέον επικαιροποιημένη πληροφορία που είχαν στη διάθεσή τους οι ειδικοί επιστήμονες. Για την ολοκληρωμένη προσέγγιση καθορισμού ΣΔ σε επίπεδο ΕΖΔ/ΤΚΣ, στην περίπτωση νέων δεδομένων (δηλαδή δεν αποτελούν δεδομένα από το προηγούμενο έργο της Εποπτείας, έκθεση Αρ. 17 της Οδηγίας) οι ειδικοί παρέδωσαν **συμπληρωματικά χαρτογραφικά αρχεία ή βιβλιογραφικές αναφορές**. Επιπλέον, όπου κρίθηκε απαραίτητο από τους ειδικούς, έγινε προσθήκη διευκρινιστικών σχολίων στις παρατηρήσεις που αφορούν την βέλτιστη κατανόηση ή τεκμηρίωση της τιμής στόχου.

Στις περιπτώσεις που η τιμή στόχος ή/και ο εξειδικευμένος στόχος δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστούν σε μια συγκεκριμένη περιοχή του εθνικού οικολογικού δικτύου Natura 2000 για μια παράμετρο λόγω ανεπάρκειας δεδομένων και γνώσης των ειδικών, τότε η τιμή στόχος ή/και ο εξειδικευμένος στόχος αναφέρονται ως **«Ανεπαρκή δεδομένα»**, σε συμφωνία με τις υποδείξεις της Επιτροπής.

Στόχοι διατήρησης σε επίπεδο περιοχής του εθνικού οικολογικού δικτύου Natura 2000 **δεν καθορίστηκαν** για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων και τα είδη των οποίων η παρουσία σε μια συγκεκριμένη περιοχή δεν είναι σημαντική σύμφωνα με το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων της εκάστοτε περιοχής Natura 2000, δηλαδή οι τύποι οικοτόπων που αναφέρονται στο ΤΕΔ μιας περιοχής ότι έχουν αμελητέα αντιπροσωπευτικότητα (κατηγορία Δ) και τα είδη που αναφέρονται ότι έχουν αμελητέο μέγεθος και πυκνότητα πληθυσμού σε μια συγκεκριμένη περιοχή σε σχέση με τους πληθυσμούς που βρίσκονται εντός εθνικής επικράτειας (κατηγορία πληθυσμού Δ) αντίστοιχα¹³.

Στο Παράρτημα ΙΙΙ παρουσιάζονται αναλυτικά οι Παράμετροι και οι αντίστοιχες μονάδες μέτρησης για τα οποία καθορίστηκαν Στόχοι Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής ΕΖΔ/ΤΚΣ.

¹³ Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής της 11^{ης} Ιουλίου 2011 όσον αφορά το έντυπο παροχής πληροφοριών για τους τόπους Natura 2000 [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2011) 4892] (2011/484/ΕΕ). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 198/39.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε από τους αναδόχους των μελετών κατά τον 2^ο κύκλος εργασιών επικαιροποίησης ΣΔ σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ) παρουσιάζεται αναλυτικά στα παραδοτέα (Παράρτημα IV):

1. Γεωργίου Κ, Κουτσοβούλου Κ, Στέφη Α, Μαρκαντωνάτου Β (2022). Σύνταξη Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Στόχους Διατήρησης (Conservation Objectives) σε επίπεδο τόπων ΕΖΔ για τα είδη χλωρίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 14 σελ. & III Παραρτήματα.
2. Ζόγκαρης Σ (Ed.), Βαβαλίδης Θ, Κούτσικος Ν, Βαρδάκας Λ, Καλογιάννη Ε, Γιακουμή Σ, Σαπουνίδης Α, Κουτράκης Μ, Μπόμπορη Δ, Τάχος Β, Πετρίκι Ο, Εξαδάκτυλος Α, Κατσαδωράκης Γ, Μαλακού Μ, Κομματάς Δ, Καπάκος Γ, Μπαρμπέρι Ρ, Λεονάρδος Ι, Περιδικάρης Κ, Παπαδοπουλου Π, Χρυσοπολίτου Β, Χαμόγλου Μ, Οικονόμου ΑΝ, Στουμπούδη Μ, Δημητρίου Η (2022). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Στόχους Διατήρησης (Conservation Objectives) σε επίπεδο τόπων ΕΖΔ για τα είδη Ιχθυοπανίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Τεχνική Έκθεση και Βάση Δεδομένων. Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών. Μάρτιος 2022. 40 σελ. & II Παραρτήματα.
3. Ιωαννίδης Ι (2022). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Τοπικούς Στόχους Διατήρησης για τα είδη αμφιβίων και χερσαίων ερπετών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Δράση C.7: Καθορισμός Στόχων Διατήρησης για ΕΖΔ και ΖΕΠ. Ελληνική Ερπετολογική Εταιρεία, Αθήνα, 17 σελ.
4. Ξυστράκης Φ (2022). Καθορισμός - επικαιροποίηση των στόχων διατήρησης για χερσαίους τύπους οικοτόπων πλην του 8310 του παραρτήματος I της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο Δράσης C.7: Καθορισμός στόχων διατήρησης για ΕΖΔ και ΖΕΠ. Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, Θεσσαλονίκη, 27 σελ.
5. Παράβας Β, Γερακάρης Β, Ίσσαρης Γ, Μαρκαντωνάτου Β, και Σαλωμίδη Μ (2022). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Στόχους Διατήρησης (Conservation Objectives) σε επίπεδο τόπων ΕΖΔ για τους τύπους θαλάσσιων οικοτόπων 1110, 1120*, 1130, 1140, 1150*, 1160, 1170, 1180 και 8330 του Παραρτήματος I της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Παραδοτέο Δράσης C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 14 σελ. & III Παραρτήματα.
6. Παράβας Β και Μαρκαντωνάτου Β (2022). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Στόχους Διατήρησης (Conservation Objectives) σε επίπεδο τόπων ΕΖΔ για τα είδη θαλάσσιων θηλαστικών και ερπετών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 11 σελ. & IV Παραρτήματα.
7. Παραγκαμιάν Κ, Γεωργιακάκης Π και Παπαμιχαήλ Γ (2022). Καθορισμός - επικαιροποίηση Στόχων Διατήρησης για τον τύπο οικοτόπου 8310 και τα είδη χερσαίων θηλαστικών του παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Δράσης C.7: Καθορισμός στόχων διατήρησης για ΕΖΔ και ΖΕΠ. Ινστιτούτο Σπηλαιολογικών Ερευνών Ελλάδας (ΙΝΣΠΕΕ), Αθήνα, 56 σελ. & ΙΙΙ Παραρτήματα.

8. Τζωρτζακάκη Ο (2021). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Τοπικούς Στόχους Διατήρησης για τα είδη ασπονδύλων του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο Δράσης C.7: Καθορισμός στόχων διατήρησης για ΕΖΔ και ΖΕΠ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Αθήνα, 16 σελ. & Ι Παραρτήματα.

Το σχέδιο Υπουργικής Απόφασης που στηρίχθηκε στα παραπάνω παραδοτέα παρατίθεται στο Παράρτημα V.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αυτό το σημαντικό για τη χώρα εγχείρημα συνέβαλαν σημαντικά εκτός από τους Αναδόχους των μελετών και άλλοι ειδικοί επιστήμονες με εξειδίκευση σε επίπεδο χαρακτηριστικού ενδιαφέροντος ή σε επίπεδο γεωγραφικής περιοχής, καθώς και υπάλληλοι των Μονάδων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, με σκοπό την όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση και εξασφάλιση της πλέον επικαιροποιημένης γνώσης.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να τονιστεί ότι η διαδικασία καθορισμού και θέσπισης Στόχων Διατήρησης για Τύπους Οικοτόπων του Παραρτήματος Ι και είδη του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ είναι σε εξέλιξη σε πολλά κράτη της ΕΕ, χωρίς να έχει ολοκληρωθεί ακόμα η νομοθέτησή τους. Παράλληλα, οι κατευθύνσεις της Επιτροπής για τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης είναι γενικότερες και όχι τόσο εξειδικευμένες ανά κράτος μέλος, μη λαμβάνοντας υπόψη τις πλείστες ιδιαιτερότητες και τα ελλείμματα γνώσης που υπάρχουν σε κάθε περίπτωση, ενώ η νομοθεσία και η θεσμική προσέγγιση εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στα ίδια τα κράτη μέλη. Η ομάδα έργου επιδίωξε μέσω της διαδικασίας που ακολουθήθηκε όπως περιεγράφηκε παραπάνω, των επικοινωνιών με την Επιτροπή, τους ειδικούς και άλλα κράτη μέλη με σχετική τεχνογνωσία, αλλά και της εκπαίδευσης/κατάρτισής της να ανταποκριθεί στις ανάγκες της σύνταξης Στόχων Διατήρησης σε εθνικό και σε επίπεδο τόπων του Δικτύου Natura 2000, όσο το δυνατόν πληρέστερα πάντα με στόχο την κάλυψη των κριτηρίων που έχουν τεθεί και περιγραφεί αναλυτικά στο Κεφάλαιο 3 της παρούσας αναφοράς.

Τέλος, επισημαίνεται ότι παρά τη σημαντική προσπάθεια που έγινε στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 NATURA και όπως αναφέρεται και στα επιμέρους παραδοτέα, υπάρχουν ακόμα σημαντικά κενά γνώσης και έλλειψη δεδομένων που καθιστούν αδύνατο τον καθορισμό στόχων διατήρησης τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ) για όλους τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος. Ο καθορισμός Στόχων Διατήρησης είναι μια δυναμική διαδικασία, ανάλογη της αύξησης της γνώσης και των επιστημονικών δεδομένων. Η πρόταση στόχων διατήρησης τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο περιοχών ΕΖΔ/ΤΚΣ και ΖΕΠ θα πρέπει να συνεχιστεί στο επόμενο έργο της Εποπτείας, κατά το οποίο θα πρέπει να καλυφθούν κενά γνώσης και να επικαιροποιηθούν οι στόχοι διατήρησης ανά περιοχή Natura 2000 για όλους τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του έργου.



Παράρτημα Ι – Παραδοτέα καθορισμού στόχων διατήρησης σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο περιοχής κατά τον 1^ο κύκλο εργασιών

Το παράρτημα Ι περιλαμβάνει τα παραδοτέα καθορισμού των Στόχων διατήρησης σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ) που εκπονήθηκαν από τους ειδικούς επιστήμονες κατά τον πρώτο κύκλο εργασιών (Νοέμβριος 2020). Συγκεκριμένα, επισυνάπτονται τα ακόλουθα:

1. Ξυστράκης Φ. & Δημόπουλος, Π. (2020). Καθορισμός Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τους τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΕ – Τελικό Παραδοτέο. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, Θεσσαλονίκη, 103 σελ.
2. Γεωργίου Κ., Στέφη Α., Κουτσοβούλου Κ. (2020). Σύνταξη Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη χλωρίδας του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 12 σελ. & 4 Παραρτήματα.
3. Παφίλης Π. (2020). Πρόταση στόχων διατήρησης για τα είδη αμφιβίων και ερπετών του παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 4 σελ. & 3 Παραρτήματα.
4. Γεωργιακάκης Π, Παπαμιχαήλ Γ. (2020). Καθορισμός Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη θηλαστικών του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Επιστημονικός Υπεύθυνος: Δημόπουλος Π., Παν. Πατρών, 25 σελ. & 3 Παραρτήματα.
5. Παράβας Β. (2020). Σύνταξη Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη θαλάσσιων θηλαστικών και ερπετών του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 15 σελ. & 3 Παραρτήματα.
6. Τζωρτζακάκη Ο., Κασσάρα, Χ. (2020). Καθορισμός Στόχων Διατήρησης (Conservation Objectives) για τα είδη ασπονδύλων του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο Δράσης C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Αθήνα, 30 σελ. & 2 Παραρτήματα.
7. Ζόγκαρης, Σ, Βαβαλίδης, Θ., Παναγιώτου, Α., Καλογιάννη, Ε., Μπαρμπιέρι, Ρ., & Γιακουμή, Σ. (2020). Καθορισμός Στόχων Διατήρησης για τα είδη Ιχθυοπανίδας του Παραρτήματος ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Τελική Έκθεση. Στα πλαίσια του έργου: LIFE IP 4 NATURA: «Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα». Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών. Αθήνα. 180 σελ.



Τα παραδοτέα συνοδεύονται από όλη την απαραίτητη πληροφορία που κατατέθηκε από τους Αναδόχους και περιλαμβάνουν την τεκμηρίωση και επεξήγηση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε τόσο για τους Εθνικούς, όσο και για τους τοπικούς Στόχους Διατήρησης κατά τον 1^ο κύκλος εργασιών.

Τονίζεται ότι στα παραδοτέα του 1^{ου} κύκλου εργασιών (Παράρτημα Ι) στηρίχθηκε εν τέλει μόνο η θεσμοθέτηση των Στόχων Διατήρησης σε Εθνικό επίπεδο (Παράρτημα ΙΙ). Οι Στόχοι Διατήρησης σε επίπεδο περιοχών ΕΖΔ/ ΤΚΣ αν και στηρίχθηκαν τελικά στα παραδοτέα του 2^{ου} κύκλου εργασιών (βλ. αντίστοιχο κεφάλαιο και Παράρτημα ΙV), παρατίθενται για λόγους συνέπειας και κατανόησης της μεθοδολογικής ροής ολόκληρης της διαδικασίας που ακολουθήθηκε προκειμένου να καθοριστούν στόχοι διατήρησης σε επίπεδο περιοχής. Συνεπώς, **οι Στόχοι Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής δεν θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όπως περιγράφονται στα παραδοτέα του παρόντος παραρτήματος (Παράρτημα Ι), αλλά η αναλυτική τους τεκμηρίωση και μεθοδολογική προσέγγιση θα πρέπει να αναζητηθεί στα Παραδοτέα του 2^{ου} κύκλου εργασιών (Παράρτημα ΙV).**





Παράρτημα II – Θεσμοθέτηση Εθνικών Στόχων Διατήρησης για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων και τα είδη ενωσιακού ενδιαφέροντος

1. Γνωμοδότηση Επιτροπής Φύσης 2000 επί του Σχεδίου ΥΑ «Καθορισμός εθνικών στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων και ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος» που κατατέθηκε την 1η Μαρτίου 2021 (Διαβιβαστικό έγγραφο: ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/15696/533/18.02.2021 της Διευθύντριας Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας, ΥΠΕΝ).
2. ΦΕΚ Β' 1375/07.04.2021. Καθορισμός εθνικών στόχων διατήρησης φυσικών τύπων οικοτόπων και ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος (ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/30339/982/31.03.2021)
3. ΦΕΚ Β' 1915/13.05.2021. Διόρθωση σφάλματος στην υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΔΔΦΠΒ/30339/982/31.03.2021 απόφαση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας.





Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Παράρτημα III - Παράμετροι και Μονάδες για τους φυσικούς τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος I και των ειδών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ

ΧΕΡΣΑΙΟΙ ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ

Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Παράκτιοι και αλοφυτικοί οικοτόποι»

1210, 1240, 1310, 1410, 1420, 1430, 1510*

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% Κάλυψη		
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		
Αλατότητα νερού/εδάφους	microsiemens/centimetre (μS/cm)		



Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Παράκτιες και ενδοχωρικές θίνες»

2110, 2120, 2190, 2220, 2230, 2250*, 2260, 2270*

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% Κάλυψη		
Κάλυψη μη τυπικών ειδών (πλην ξενικών χωροκατακτητικών)	% Κάλυψη		
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		
Παρουσία δέντρων μεγάλης ηλικίας/ διαμέτρου	Αριθμός ατόμων ανά εκτάριο		
Παρουσία νεκρού ξύλου	Κυβ. μ. ανά εκτάριο		

Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Οικότοποι γλυκών υδάτων»

3130, 3140, 3150, 3170*, 3240, 3250, 3260, 3280, 3290

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% Κάλυψη		
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		
Αλατότητα νερού/εδάφους	microsiemens/centimetre (μS/cm)		
Κατάσταση οξίνισης νερού/εδάφους	ενεργός οξύτητα (pH)		

Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Εύκρατα χέρσα εδάφη και λόχμες»

4060, 4090

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% Κάλυψη		
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		

Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Λόχμες με σκληρόφυλλη βλάστηση»

5110, 5210, 5230*, 5310, 5330, 5420, 5430

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% Κάλυψη		
Κάλυψη μη τυπικών ειδών (πλην ξενικών χωροκατακτητικών)	% Κάλυψη		
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		

Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Φυσικές και ημιφυσικές χλωώδεις διαπλάσεις»

6110*, 6170, 6220*, 6230*, 6260, 62A0, 62D0, 6420, 6430, 6510

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% Κάλυψη		
Κάλυψη μη τυπικών ειδών (πλην ξενικών χωροκατακτητικών)	% Κάλυψη		
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		

Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Υψηλοί τυρφώνες, χαμηλοί τυρφώνες και βάλτοι»

7140, 7210*, 7220*, 7230

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% Κάλυψη		
Κάλυψη μη τυπικών ειδών (πλην ξενικών χωροκατακτητικών)	% Κάλυψη		
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		
Κατάσταση οξίνισης νερού/εδάφους	Ενεργός οξύτητα (pH)		

Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Βραχώδεις οικότοποι και σπήλαια»

8140, 8210, 8220, 8230, 8320

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		

Παράμετροι και Μονάδες για τους τ.ο. «Δάση»

9110, 9130, 9140, 9150, 9180*, 91BA, 91CA, 91E0*, 91F0, 91M0, 9250, 9260, 9270, 9280, 9290, 92A0, 92C0, 92D0, 9310, 9320, 9340, 9350, 9370*, 9410, 9530*, 9540, 9560*, 95A0

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Κάλυψη χαρακτηριστικών ειδών	% Κάλυψη		
Κάλυψη ξενικών ή/και μη αυτόχθονων χωροκατακτητικών ειδών	% Κάλυψη		
Παρουσία δέντρων μεγάλης ηλικίας/διαμέτρου	Αριθμός ατόμων ανά εκτάριο		
Παρουσία νεκρού ξύλου	Κυβ. μ. ανά εκτάριο		

Παράμετροι και Μονάδες για τον τύπο οικοτόπου «Σπήλαια των οποίων δεν γίνεται τουριστική εκμετάλλευση» (τ.ο. 8310)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Επιφάνεια σπηλαίων	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Αριθμός σπηλαίων	Συνολικός αριθμός		
Σπηλαιόβια πανίδα - Χειρόπτερα	Συνολικός αριθμός ειδών		
Σπηλαιόβια πανίδα - Πληθυσμοί Χειροπτέρων	Συνολικός αριθμός ατόμων		
Σπηλαιόβια πανίδα - "Στενοενδημικά" σπηλαιόβια είδη	Συνολικός αριθμός ειδών		
Σπηλαιόβια πανίδα - Είδη με τρωγλομορφίες (εξαιρούνται τα "στενοενδημικά" σπηλαιόβια είδη)	Συνολικός αριθμός ειδών		



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ

Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Αμμοσύρσεις που καλύπτονται διαρκώς από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους» (τ.ο. 1110)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια		Διατήρηση/
Βενθική ενδοπανίδα μαλακού υποστρώματος	Δείκτης (Bentix-EQR)	Αριθμητική τιμή	Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα



Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με Posidonia (Posidonium oceanicae)» (τ.ο. 1120*)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Στρατηγική Αύξησης Ριζωμάτων (στα 15 μέτρα βάθος)	% Πλαγιότροπων Ριζωμάτων		
Βάθος κατώτερου ορίου εξάπλωσης	Μέτρα		
Κάλυψη Λιβαδιού (στα 15 μέτρα βάθος)	% συνολικής έκτασης τύπου οικοτόπου		
Δυναμική (σταθερότητα, εξάπλωση, συρρίκνωση) λιβαδιού στο κατώτερο όριο εξάπλωσης	Τυπολογία του Κατώτερου Ορίου Εξάπλωσης Λιβαδιού	Προελαύνον	
		Υποχωρόν	
		Σταθερό (με παρουσία πλαγιότροπων ριζωμάτων)	
		Σταθερό (χωρίς παρουσία πλαγιότροπων ριζωμάτων)	
Δείκτης Διατήρησης (στα 15 μέτρα βάθος)	Δείκτης (Conservation Index – CI)	Αριθμητική τιμή	
Πυκνότητα Λιβαδιού (στα 15 μέτρα βάθος)	Βλαστοί ανά τ.μ.		

Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Εκβολές ποταμών» (τ.ο. 1130)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Βενθική ενδοπανίδα μαλακού υποστρώματος	Δείκτης (Bentix-EQR)		

Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Λασπώδεις και αμμώδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη» (τ.ο. 1140)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα

Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Αβαθείς κολπίσκοι και κόλποι» (τ.ο. 1160)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα

Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Υποθαλάσσιοι σχηματισμοί δημιουργούμενοι από εκπομπές αερίων» (τ.ο. 1180)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα

Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Παράκτιες λιμνοθάλασσες» (τ.ο. 1150*)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Βενθική ενδοπανίδα μαλακού υποστρώματος	Δείκτης (Bentix-EQR)		
Βενθική ενδοπανίδα μαλακού υποστρώματος σε μεταβατικά υδατα (ευρύαλη και ευρύθερμη βιοκοινωνία LEE)	Δείκτης (M-AMBI)		
Αποκατάσταση φυτοκοινωνιών	Δείκτης (EEI-c)		

Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Υφαλοι» (τ.ο. 1170)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Έκταση	Εκτάρια	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Δομή και κάλυψη Μακροφυκών	Δείκτης (EEI)		
Βάθος κατώτερου ορίου εξάπλωσης Fucales	Μέτρα		

Παράμετροι και Μονάδες για τον θαλάσσιο τύπο οικοτόπου «Θαλάσσια σπήλαια εξ ολοκλήρου ή εν μέρει κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας» (τ.ο. 8330)

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Αριθμός σπηλαίων	Συνολικός αριθμός	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα

ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Χλωρίδας

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγωγικών ατόμων Αριθμός αναπαραγωγικών και βλαστητικών ατόμων Αριθμός συστάδων Αριθμός ανθοφόρων στελεχών Αριθμός σποροφύτων Αριθμός ροζέτων Αριθμός κελιών παρουσίας 1 μ. x 1 μ. Αριθμός κελιών 1 χλμ. x 1 χλμ.	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Αναλογία φύλου	Αριθμός αρσενικών / θηλυκών ατόμων		
Εξάπλωση	Εκτάρια Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Βόσκηση	% βοσκημένων ατόμων		
Παρουσία ξενικών ειδών	Αριθμός ατόμων ξενικών ειδών		
Ανοιχτές επιφάνειες	% επιφάνειας θάμνων/δένδρων ως προς την επιφάνεια εξάπλωσης του είδους		
Παρουσία νεκρού ξύλου	κυβ. μ. ανά εκτάριο		

ΕΙΔΗ ΑΣΠΟΝΔΥΛΩΝ
Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Δεκαπόδων

Παράμετρος	Μονάδες	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Αριθμητική τιμή	Επίτευξη/ Διατήρηση/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων ανά τ.μ. ενδιαιτήματος		
	Αριθμός ατόμων ανά τ. χλμ. ενδιαιτήματος		
	Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Ενδιαίτημα	τ. χλμ.		
Μήκος παρόχθιας δενδρώδους βλάστησης	χλμ.		
Παρουσία ανταγωνιστικών ξενικών ειδών	% ανταγωνιστικών ξενικών ειδών στον πληθυσμό		
Διαύγεια νερού	Βάθος νερού Secchi (εκ.)		

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Μαλακίων

Παράμετρος	Μονάδες	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Αριθμητική τιμή	Επίτευξη/ Διατήρηση/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων ανά τ.μ. ενδιαιτήματος		
	Αριθμός ατόμων ανά τ. χλμ. ενδιαιτήματος		
	Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Ενδιαιτήμα	τ. χλμ.		
Μήκος παρόχθιας βλάστησης	χλμ.		
Συγκέντρωση νιτρικών	mg NO3-N / l		
Παρουσία ψαριών-ξενιστών	Αριθμός ατόμων ανά τ.μ.		
Διαύγεια νερού	Βάθος νερού Secchi (εκ.)		



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Λεπιδόπτερων

Παράμετρος	Μονάδες	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Αριθμητική τιμή	Επίτευξη/ Διατήρηση/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων ανά τ.μ. ενδιαίτηματος		
	Αριθμός ατόμων ανά τ. χλμ. ενδιαίτηματος		
	Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Ενδιαίτημα	τ. χλμ.		
Παρουσία φυτών-ξενιστών	Αριθμός ατόμων ανά τ.μ.		
	Αριθμός ατόμων ανά τ. χλμ.		
Μέσο ύψος ποώδους βλάστησης στο ενδιαίτημα	εκ.		
Θαμνώδης και δενδρώδης βλάστηση στο ενδιαίτημα	% κάλυψη		



Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Ορθόπτερων

Παράμετρος	Μονάδες	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Αριθμητική τιμή	Επίτευξη/ Διατήρηση/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων ανά τ.μ. ενδιαιτήματος		
	Αριθμός ατόμων ανά τ. χλμ. ενδιαιτήματος		
	Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Ενδιαιτήμα	τ. χλμ.		
Μέσο ύψος ποώδους βλάστησης στο ενδιαιτήμα	εκ.		
Θαμνώδης και δενδρώδης βλάστηση στο ενδιαιτήμα	% κάλυψη		

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Οδοντόγναθων

Παράμετρος	Μονάδες	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Αριθμητική τιμή	Επίτευξη/ Διατήρηση/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων ανά τ.μ. ενδιαιτήματος		
	Αριθμός ατόμων ανά τ.χλμ. ενδιαιτήματος		
	Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Ενδιαιτήμα	τ. χλμ.		
Θαμνώδης και δενδρώδης βλάστηση στο ενδιαιτήμα	% κάλυψη		

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Κολεόπτερον

Παράμετρος	Μονάδες	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων Αριθμός ατόμων ανά τ.μ. ενδιαιτήματος Αριθμός ατόμων ανά τ. χλμ. ενδιαιτήματος Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)	Αριθμητική τιμή	Επίτευξη/ Διατήρηση/ Ανεπαρκή δεδομένα
Ενδιαιτήμα	τ. χλμ.		
Παρουσία δέντρων μεγάλης ηλικίας	Αριθμός ώριμων ή γέρικων δέντρων ανά τ. χλμ.		
Παρουσία νεκρού ξύλου	κυβ. μ. ανά τ. χλμ.		

ΕΙΔΗ ΙΧΘΥΟΠΑΝΙΔΑΣ

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Ιχθυοπανίδας

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων Αριθμός ατόμων ανά τ.μ.	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Βαθμός κατακερματισμού από τεχνητούς φραγμούς	Αριθμός εμποδίων (φραγμών) στη μετακίνηση των πληθυσμών		
Σημαντική περιοχή εξάπλωσης	τ. χλμ.		
Αλλότοπα ξενικά είδη	% συμμετοχή σε δείγμα πληθυσμού		
Κατάσταση επιφανειακών υδάτων Υδατικού Σώματος	Πεντάβαθμη κλίμακα αξιολόγησης σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ	Υψηλή	
		Καλή	
		Μέτρια	
		Ελλιπής	
		Κακή	



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

ΕΙΔΗ ΑΜΦΙΒΙΩΝ

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Αμφιβίων

Παράμετρος	Μονάδα παραμέτρου	μέτρησης	Τιμή στόχου	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγωγικών ατόμων		Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων ανά τ. χλμ.			
	Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)			
Εξάπλωση	τ. χλμ.			
	Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)			
Ενδιαίτημα αναπαραγωγής	Αριθμός αναπαραγωγικών θέσεων			



ΕΙΔΗ ΕΡΠΕΤΩΝ
Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Ερπετών

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγωγικών ατόμων Αριθμός ατόμων ανά τ. χλμ.	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Εξάπλωση	τ. χλμ. Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Ενδιαίτημα	Εκτάρια Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Θνησιμότητα πληθυσμού στο οδικό δίκτυο	Αριθμός ατόμων ανά έτος		
Παρουσία χωροκατακτητικών/ ξενικών ειδών	Αριθμός ατόμων χωροκατακτητικών/ ξενικών ειδών		

ΕΙΔΗ ΧΕΡΣΑΙΩΝ ΘΗΛΑΣΤΙΚΩΝ

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Χειροπτέρων

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχος	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Εξάπλωση	τ. χλμ. Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)		
Αποικίες	Αριθμός αποικιών		
Ενδιαίτημα τροφοληψίας	τ. χλμ.		

Παράμετροι και Μονάδες για το είδος *Canis lupus*

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγωγικών αγέλων	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση / Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Εξάπλωση	τ. χλμ.		
Ενδιαίτημα	τ. χλμ.		
Τροφικά διαθέσιμα ζωικής προέλευσης	Αριθμός άγριων οπληφόρων ανά τ. χλμ.		

Παράμετροι και Μονάδες για το είδος *Ursus arctos*

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός γενετικά ταυτοποιημένων ατόμων		
Αναπαραγωγική ικανότητα πληθυσμού	Αριθμός χωροκρατειών θηλυκών με μικρά		
Εξάπλωση	τ. χλμ.		
Ενδιαίτημα	τ. χλμ.		
Τομείς διαχείμασης	τ. χλμ.		
Περιοχές χωρίς κατακερματισμό από δρόμους (εντός του ενδιαιτήματος του είδους)	τ. χλμ.		

Παράμετροι και Μονάδες για το είδος *Lutra lutra*

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός κελιών (1 χλμ. x 1 χλμ.)	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση / Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων		
Εξάπλωση	τ. χλμ.		
Ενδιαίτημα	τ. χλμ.		

Παράμετροι και Μονάδες για το είδος *Spermophilus citelus*

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση / Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Εξάπλωση	τ. χλμ.		
Ενδιαίτημα	τ. χλμ.		
Περιοχές χωρίς κατακερματισμό από δρόμους ή άλλες ανθρώπινες υποδομές μεγάλης κλίμακας (εντός των φυσικών ενδιαιτημάτων του είδους)	τ. χλμ.		

Παράμετροι και Μονάδες για το είδος *Rupicapra rupicapra blacanica*

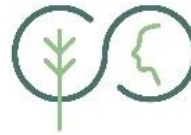
Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχος
Πληθυσμός	Αριθμός ενηλίκων ατόμων	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση / Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Εξάπλωση	τ. χλμ.		
Ενδιαίτημα	τ. χλμ.		
Περιοχές χωρίς κατακερματισμό από δρόμους στο ενδιαίτημα	τ. χλμ.		

Παράμετροι και Μονάδες για το είδος *Capra aegagrus*

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχοι
Πληθυσμός	Αριθμός ενήλικων ατόμων	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση / Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Εξάπλωση	τ. χλμ.		
Ενδιαίτημα	τ. χλμ.		
Περιοχές χωρίς κατακερματισμό από δρόμους στο ενδιαίτημα	τ. χλμ.		

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη *Myomimus roachi*, *Lynx lynx*, *Vormela peregusna*

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχοι
Πληθυσμός	Αριθμός ατόμων σε εμέσματα πεπλόγλαυκας (pellets) ανά θέση	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση / Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων		



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΙΔΗ

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Θαλασσιών ερπετών

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχοι
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
Πληθυσμός - Θηλυκά αναπαραγωγικά άτομα	Αριθμός θηλυκών αναπαραγόμενων ατόμων		
Εξάπλωση στο θαλάσσιο περιβάλλον	τ. χλμ.		
Ενδιαίτημα αναπαραγωγής	Ωφέλιμο μήκος παραλιών ωτοκίας (χλμ.) Ωφέλιμη έκταση παραλιών ωτοκίας (τ.χλμ.)		
Αριθμός φωλεών	Αριθμός φωλεών ανά έτος		
Αναπαραγωγική επιτυχία	% φωλεών που εκκολάπτονται επιτυχώς ανά έτος		
Επιβίωση νεοσσών	% νεοσσών που φτάνουν στη θάλασσα επιτυχώς ανά έτος		





Εδώ Ζούμε
Natura 2000

Παράμετροι και Μονάδες για τα είδη Θαλασσίων θηλαστικών

Παράμετρος	Μονάδα μέτρησης παραμέτρου	Τιμή στόχου	Στόχοι
Πληθυσμός	Αριθμός αναπαραγόμενων ατόμων	Αριθμητική τιμή	Διατήρηση/ Επίτευξη/ Ανεπαρκή δεδομένα
	Αριθμός ατόμων		
Εξάπλωση στο θαλάσσιο περιβάλλον	τ.χλμ.		
Αναπαραγωγική επιτυχία	Ετήσιος αριθμός νεογνών		
Χερσαίο Ενδιαίτημα	Αριθμός κατάλληλων καταφυγίων		
Ενδιαίτημα αναπαραγωγής	Αριθμός αναπαραγωγικών καταφυγίων		





ΕΔΩ ΖΟΥΜΕ
Natura 2000

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΥΠΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ (Τ.Ο.) ΤΟΥ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Ι ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43/ΕΟΚ

- 1110 Αμμοσύρσεις που καλύπτονται διαρκώς από θαλάσσιο νερό μικρού βάθους
- 1120* Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με *Posidonia (Posidonium oceanicae)*
- 1130 Εκβολές ποταμών
- 1140 Λασπώδεις και αμμόδεις επίπεδες εκτάσεις που αποκαλύπτονται κατά την άμπωτη
- 1150* Παράκτιες λιμνοθάλασσες
- 1160 Αβαθείς κολπίσκοι και κόλποι
- 1170 Υφαλοι
- 1180 Υποθαλάσσιοι σχηματισμοί δημιουργούμενοι από εκπομπές αερίων
- 1210 Μονοετής βλάστηση μεταξύ των ορίων πλημμυρίδας και άμπωτης
- 1240 Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο με ενδημικά *Limonium spp.*
- 1310 Πρωτογενής βλάστηση με *Salicornia* και άλλα μονοετή είδη των λασπωδών και αμμωδών ζωνών
- 1410 Μεσογειακά αλίπεδα (*Juncetalia maritimi*)
- 1420 Μεσογειακές και θερμοατλαντικές αλόφιλες λόχμες (*Sarcocornetea fruticosi*)
- 1430 Αλο-νιτρόφιλες λόχμες (Pegano-Salsoletea)
- 1510* Μεσογειακές αλατούχες στέπες (Limonietalia)
- 2110 Υποτυπώδεις κινούμενες θίνες
- 2120 Κινούμενες θίνες της ακτογραμμής με *Ammophila arenaria* («λευκές θίνες»)
- 2190 Υγρές κοιλότητες μεταξύ των θινών
- 2220 Θίνες με *Euphorbia terracina*
- 2230 Θίνες με λειμώνες με *Malcolmietalia*
- 2250* Θίνες των παραλίων με *Juniperus spp.*
- 2260 Θίνες με βλάστηση σκληρόφυλλων θάμνων Cisto-Lavenduletalia
- 2270* Θίνες με δάση από *Pinus pinea* και/ή *Pinus pinaster*
- 3130 Στάσιμα, ολιγοτροφικά έως μεσοτροφικά ύδατα με βλάστηση *Littorelletea uniflorae* και/ή Isoëto-Nanojuncetea
- 3140 Σκληρά ολιγο-μεσοτροφικά ύδατα με βενθική βλάστηση χαροειδών σχηματισμών με *Chara spp.*
- 3150 Ευτροφικές φυσικές λίμνες με βλάστηση τύπου Magnorotamion ή Hydrocharition



- 3170* Μεσογειακά εποχικά τέλματα
- 3240 Αλπικοί ποταμοί και η παρόχθια ξυλώδης βλάστησή τους με *Salix elaeagnos*
- 3250 Ποταμοί της Μεσογείου με μόνιμη ροή, με *Glaucium flavum*
- 3260 Ποταμοί από πεδινά σε ορεινά επίπεδα με βλάστηση *Ranunculion fluitantis* και *Callitricho-Batrachion*
- 3280 Ποταμοί της Μεσογείου με μόνιμη ροή του *Paspalo-Agrostidion* και πυκνή βλάστηση με μορφή παραπετάσματος από *Salix* και *Populus alba* στις όχθες τους
- 3290 Ποταμοί της Μεσογείου με περιοδική ροή από *Paspalo-Agrostidion*
- 4060 Αλπικά και βόρεια χέρσα εδάφη
- 4090 Ενδημικά ορεινά μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους
- 5110 Σταθερές ξηροθερμόφιλες διαπλάσεις με *Buxus sempervirens* των βραχωδών κλιτύων (*Berberidion* p.p.)
- 5210 Δενδροειδή *Juniperus spp.*
- 5230* Δενδροειδή *Matorrals* με *Laurus nobilis*
- 5310 Συστάδες από *Laurus nobilis*
- 5330 Θερμομεσογειακές και προεξημικές λόχμες
- 5420 Φρύγανα από *Sarcopoterium spinosum*
- 5430 Ενδημικά φρύγανα από *Euphorbio-Verbascion*
- 6110* Παρόχθιοι ασβεστούχοι ή βασεόφιλοι λειμώνες από (*Alyso-Sedion albi*)
- 6170 Ασβεστούχοι αλπικοί και υποαλπικοί λειμώνες
- 6220* Ψευδοστέπα με αγρωστώδη και μονοετή φυτά από *Thero-Brachypodietea*
- 6230* Χλωώδεις διαπλάσεις με *Nardus*, ποικίλων ειδών, σε πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών (και των υποορεινών ζωνών της ηπειρωτικής Ευρώπης)
- 6260 Πανωνικές αμμώδεις στέπες
- 62A0 Ξηρές χλωώδεις διαπλάσεις της ανατολικής Μεσογείου (*Scorzoneratalia villosae*)
- 62D0 Οξιμόφιλοι λειμώνες της ορεινής Μοισίας
- 6420 Υγροί μεσογειακοί λειμώνες με υψηλές πόες από *Molinio-Holoschoenion*
- 6430 Υγρόφιλες περιφερειακές φυτοκοινωνίες με υψηλές πόες σε πεδιάδες και σε επίπεδα ορεινά έως αλπικά
- 6510 Θεριζόμενοι λειμώνες χαμηλού υψομέτρου (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 7140 Μεταβατικοί και τρεμώδεις τυρφώνες



Εδώ Ζούμε
Natura 2000

- 7210* Ασβεστούχοι βάλτοι με *Cladium mariscus* και είδη του *Caricion davallianae*
- 7220* Πηγές όπου δημιουργείται επίπαγος (Cratoneurion)
- 7230 Αλκαλικοί χαμηλοί τυρφώνες
- 8140 Λιθώνες της ανατολικής Μεσογείου
- 8210 Ασβεστολιθικά βραχώδη πρανή με χασμοφυτική βλάστηση
- 8220 Πυριτικά βραχώδη πρανή με χασμοφυτική βλάστηση
- 8230 Πυριτικοί βράχοι με πρωτογενή βλάστηση Sedo-Scleranthion ή Sedo albi- Veronicion dillenii
- 8310 Σπήλαια των οποίων δεν γίνεται τουριστική εκμετάλλευση
- 8320 Εκτάσεις λάβας και φυσικές κοιλότητες
- 8330 Θαλάσσια σπήλαια εξ ολοκλήρου ή εν μέρει κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας
- 9110 Δάση οξιάς από Luzulo-Fagetum
- 9130 Δάση οξιάς με Asperulo-Fagetum
- 9140 Μεσοευρωπαϊκά υποαλπικά δάση οξιάς με *Acer* και *Rumex arifolius*
- 9150 Μεσοευρωπαϊκά ασβεστόφιλα δάση οξιάς Cephalanthero-Fagion
- 9180* Δάση σε πλαγιές, λιθώνες ή χαράδρες από Tilio-Acerion
- 91BA Δάση *Abies amabilis* Μοισιάς
- 91CA Πευκοδάση (*Pinus sylvestris*) Ροδόπης και Οροσειράς του Αίμου
- 91E0* Αλλουβιακά δάση με *Alnus glutinosa* και *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 91F0 Μεικτά δάση με *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* ή *Fraxinus angustifolia* (*Ulmion minoris*) κατά μήκος μεγάλων ποταμών
- 91M0 Παννωνικά-βαλκανικά δάση τουρκικής δρυός – κοινής δρυός
- 9250 Δάση δρυός με *Quercus trojana*
- 9260 Δάση με *Castanea sativa*
- 9270 Ελληνικά δάση οξιάς με *Abies borisii-regis*
- 9280 Δάση με *Quercus frainetto*
- 9290 Δάση με *Cupressus* (Acero-Cupression)
- 92A0 Δάση-στοές με *Salix alba* και *Populus alba*
- 92C0 Δάση *Platanus orientalis* και *Liquidambar orientalis* (*Platanion orientalis*)
- 92D0 Νότια παρόχθια δάση-στοές και λόχμες (Nerio-Tamaricetea και *Securinegion tinctoriae*)





- 9310 Δάση δρυός του Αιγαίου με *Quercus brachyphylla*
- 9320 Δάση με *Olea* και *Ceratonia*
- 9340 Δάση με *Quercus ilex* και *Quercus rotundifolia*
- 9350 Δάση με *Quercus macrolepis*
- 9370* Φοινικοδάση του Phoenix
- 9410 Οξιμόφιλα δάση με *Picea* σε επίπεδα ορεινά έως αλπικά (*Vaccinio-Piceetea*)
- 9530* (Υπο)μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα
- 9540 Μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά είδη πεύκων της Μεσογείου
- 9560* Ενδημικά δάση με *Juniperus spp.*
- 95A0 Υπερορεινά μεσογειακά πευκοδάση



Παράρτημα IV – Παραδοτέα καθορισμού στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής κατά τον 2^ο κύκλο εργασιών

Το παράρτημα IV περιλαμβάνει τα επικαιροποιημένα παραδοτέα καθορισμού των Στόχων διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ/ΤΚΣ) που εκπονήθηκαν από τους ειδικούς επιστήμονες κατά τον δεύτερο κύκλο εργασιών (Μάρτιος 2022). Συγκεκριμένα, επισυνάπτονται τα ακόλουθα:

1. Γεωργίου Κ., Κουτσοβούλου Κ., Στέφη Α., Μαρκαντωνάτου, Β. (2022). Σύνταξη Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Στόχους Διατήρησης (Conservation Objectives) σε επίπεδο τόπων ΕΖΔ για τα είδη χλωρίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 14 σελ. & III Παραρτήματα.
2. Ζόγκαρης Σ. (Ed.), Βαβαλίδης Θ., Κούτσικος Ν., Βαρδάκας Λ., Καλογιάννη Ε., Γιακουμή Σ., Σαπουνίδης Α., Κουτράκης Μ., Μπόμπορη Δ., Τάχος Β., Πετρίκι Ο., Εξαδάκτυλος Α., Κατσαδωράκης Γ., Μαλακού Μ., Κομματάς Δ., Καπάκος Γ., Μπαρμπιέρι Ρ., Λεονάρδος Ι., Περιδικάρης Κ., Παπαδοπούλου Π., Χρυσοπολίτου Β., Χαμόγλου Μ., Οικονόμου Α.Ν., Στουμπούδη Μ., Δημητρίου Η (2022). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Στόχους Διατήρησης (Conservation Objectives) σε επίπεδο τόπων ΕΖΔ για τα είδη Ιχθυοπανίδας του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Τεχνική Έκθεση και Βάση Δεδομένων. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών. Μάρτιος 2022. 40 σελ. & II Παραρτήματα.
3. Ιωαννίδης Ι. (2022). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Τοπικούς Στόχους Διατήρησης για τα είδη αμφιβίων και χερσαίων ερπετών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Δράση C.7: Καθορισμός Στόχων Διατήρησης για ΕΖΔ και ΖΕΠ. Ελληνική Ερπετολογική Εταιρεία, Αθήνα, 17 σελ.
4. Ξυστράκης Φ. (2022). Καθορισμός - επικαιροποίηση των στόχων διατήρησης για χερσαίους τύπους οικοτόπων πλην του 8310 του παραρτήματος I της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο Δράσης C.7: Καθορισμός στόχων διατήρησης για ΕΖΔ και ΖΕΠ. Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, Θεσσαλονίκη, 27 σελ.
5. Παράβας Β., Γερακάρης Β., Ίσσαρης Γ., Μαρκαντωνάτου Β., και Σαλωμίδη Μ. (2022). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Στόχους Διατήρησης (Conservation Objectives) σε επίπεδο τόπων ΕΖΔ για τους τύπους θαλάσσιων οικοτόπων 1110, 1120*, 1130, 1140, 1150*, 1160, 1170, 1180 και 8330 του Παραρτήματος I της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Παραδοτέο Δράσης C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 14 σελ. & III Παραρτήματα.
6. Παράβας, Β. και Μαρκαντωνάτου, Β. (2022). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Στόχους Διατήρησης (Conservation Objectives) σε επίπεδο τόπων ΕΖΔ για τα είδη θαλάσσιων θηλαστικών και ερπετών του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE IP 4 NATURA (LIFE16 IPE/GR/000002), Δράση C.7: Establishment of conservation objectives and measures for SACs. Πράσινο Ταμείο, Αθήνα, 11 σελ. & IV Παραρτήματα.

7. Παραγκαμιάν Κ., Γεωργιακάκης Π. και Παπαμιχαήλ Γ. (2022). Καθορισμός - επικαιροποίηση Στόχων Διατήρησης για τον τύπο οικοτόπου 8310 και τα είδη χερσαίων θηλαστικών του παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο Δράσης C.7: Καθορισμός στόχων διατήρησης για ΕΖΔ και ΖΕΠ. Ινστιτούτο Σηπλαιολογικών Ερευνών Ελλάδας (ΙΝΣΠΕΕ), Αθήνα, 56 σελ. & III Παραρτήματα.
8. Τζωρτζακάκη Ο. (2021). Επικαιροποιημένη αναφορά για τους Τοπικούς Στόχους Διατήρησης για τα είδη ασπονδύλων του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Έργο LIFE-IP 4 NATURA: Ολοκληρωμένες δράσεις για τη διατήρηση και διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, των ειδών, των οικοτόπων, και των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα (LIFE16 IPE/GR/000002). Παραδοτέο Δράσης C.7: Καθορισμός στόχων διατήρησης για ΕΖΔ και ΖΕΠ. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Αθήνα, 16 σελ. & I Παράρτημα.



Παράρτημα V – Σχέδιο Υπουργικής Απόφασης για τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) τους δικτύου Natura 2000

1. Σχέδιο Υπουργικής Απόφασης για τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) του δικτύου Natura 2000
2. Παράρτημα Α του Σχεδίου Υπουργικής Απόφασης για τον καθορισμό Στόχων Διατήρησης σε επίπεδο περιοχής (ΕΖΔ, ΤΚΣ) τους δικτύου Natura 2000, όπου αναφέρονται αναλυτικά οι Στόχοι Διατήρησης ανά τύπο οικοτόπου και είδος ενωσιακού ενδιαφέροντος ανά περιοχή (ΕΖΔ, ΤΚΣ) του δικτύου Natura 2000

